Tanulmány

Somogyi „élmények”

Dr. Molnár Eszter

Sáriné Dr. Csajka Edina

Kaposvár, 2010.

Hungary-Croatia
IPA Cross-border Co-operation Programme

KAPOSVÁRI EGYETEM

Tanulmány

Somogyi „élmények”

avagy

Élménygazdaságok Somogy megyében

Készítették:

Sáriné Dr. Csajka Edina
docens

Dr. Molnár Eszter
adjunktus

Kaposvár
2010

A tanulmány a Magyarország-Horvátország IPA Határmenti Együttműködési Program 2007-2013 UNIREG IMPULSE projekt keretein belül valósult meg.

Tartalomjegyzék

1. Bevezetés 3
2. Az élménygazdaságokról röviden 4
3. Anyag és módszer 8
3.1 Szekunder kutatás 8
3.2 Primer kutatás 9
3.2.1 Műhelymunka 9
3.2.2 Terepbejárás interjúval egybekötve 10
4. Somogyi élménygazdaságok 11
4.1 Absorb Kft. Bonnyapuszta 12
4.2 Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóság 13
4.3 European Golf and Country Club 14
4.4 Galerius Élményfürdő és Wellness Központ 15
4.5 Hertelendy Kastély 16
4.6 Hotel Kardosfa Ökoturisztikai és Konferenciaközpont 17
4.7 Igali Gyógyfürdő 18
4.8 Kaposújlaki Repülőtér 19
4.9 Kaposvári Egyetem Egészségügyi Centrum Vadgazdálkodási Tájközpont (Szarvasfarm) 20
4.10 Kaszó Vadászház Üdülő és Sportcentrum 21
4.11 Katica tanya Aktív Pihenés Központ 22
4.12 Királyi Szakácsok Nyomdokán Hagyományőrző Egyesület 23
4.13 Krisna-völgy Indiai Kulturális Központ és Biofarm 24
4.14 Meistro Lovasklub 25
4.15 Meseszálló 26
4.16 Öko-völgy Alapítvány 27
4.17 Petesmalmi Vidrapark 28
4.18 Szabadtéri Néprajzi Múzeum 29
4.19 Szántódpuszta Idegenforgalmi és Kulturális Központ 30
4.20 Zamárdi Kalandpark 31
4.21 Zsendice Sajtudvar 32
5. A kutatás tapasztalatai 33
5.1 Együttműködések 33
5.2 Hozzáállás 35
5.3 Élménygazdaság fogalma 35
5.4 A műhelymunka tapasztalatai 36
6. Összefoglalás 39
7. Irodalomjegyzék 40
Mellékletek 43

1. Bevezetés

Az MTA Regionális Kutatások Központja, a Kaposvári Egyetem és az eszéki J. J. Strossmayer Egyetem 2010-ben egy olyan projektet (Unireg Impulse) bonyolított le a Magyarország-Horvátország Határmenti Együttműködési Program keretén belül, mely ***egy dél-pannóniai tudásrégió kialakítását célozta meg.*** A projekt tevékenysége a ***vidékfejlesztés, az élménygazdaság, a területfejlesztés és a környezetvédelem*** témái köré csoportosult. A tevékenység átfogó célja a régióban található tudományos intézmények és a régió gazdasága közötti ***közös tudásbázis és hálózat*** fejlesztése, a határon átnyúló kapcsolatok erősítése volt.

E projekt keretében az ***élménygazdaság*** témakörben kísérleti műhelymunkát szerveztünk, melynek célja volt a téma elméletének, irodalmának és néhány gyakorlati példájának bemutatása, majd ezt követően csoportmunkán keresztül a résztvevők példáinak, eseteinek feldolgozása az élménygazdaság szabályainak megfelelően.

A műhelymunkán túl Somogy megyében található néhány élménygazdasághoz látogattunk el, ahol gyakorlati oldalról közelítettük meg a vizsgált témát a gazdaságok részletes megismerésével. Az interjúk során többek között kerestük az együttműködési lehetőségeket, a meglévő kapcsolatok erősítésének pontjait is.

Reményeink szerint a résztvevők mind a műhelymunka eredményeit, mind a mélyinterjúk tapasztalatait jól hasznosíthatják vállalkozásuk/intézményük működtetésében.

Kaposvár, 2010. szeptember 30.

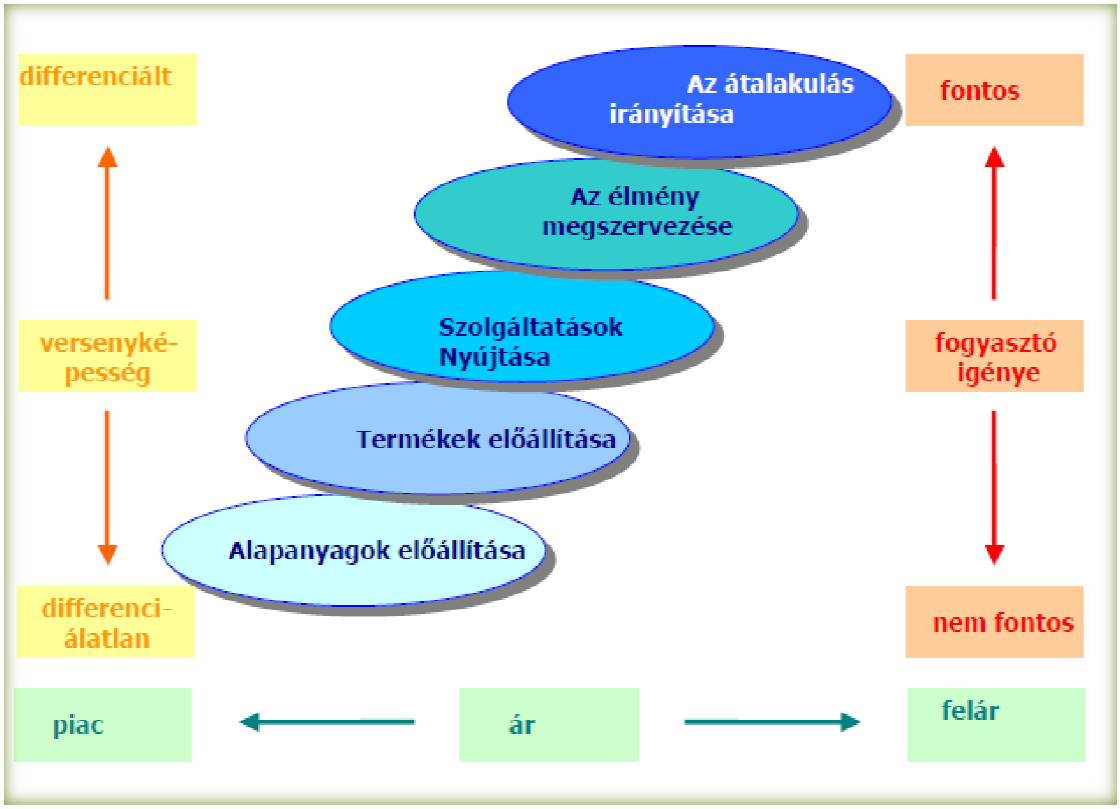
A Szerzők

2. Az élménygazdaságokról röviden

B. Joseph Pine és James H. Gilmore amerikai szerzőpáros 1999-ben könyvet írt az élménygazdaságról Experience Economy címmel, melyben azt állítják, hogy az alapanyagok, áruk, szolgáltatások korszaka után az élmények korszakába lépünk. (Kovács, 2008)

Ezt támasztja alá az is, hogy a fogyasztók napjainkban nemcsak új fogyasztási javakat és formákat keresnek, hanem egyre inkább új érzéseket és benyomásokat is. A fogyasztás egyre inkább személyes jellegűvé válik: már nem csak az elsődleges szükségletek kielégítéséről van szó, hanem az etika, a környezet, az egészség és ebből következően a társadalmi státusz követelményeinek való megfelelésről is. ***A vállalkozások már nem csupán termékeket és szolgáltatásokat kínálnak az elsődleges szükségletek kielégítésére, hanem egy hozzáadott értéket is: az élményeket.*** (Interreg IIIC VinTour projekt, 2006)

A szolgáltatások korszaka tehát lassan lejár, és átadja helyét az élménygazdaságnak. Valójában az élmény hozzáadott értéke biztosítja az *egyediséget és személyes jelleget*, amivel a lehető legteljesebb módon képes megfelelni a fogyasztók igényeinek a vállalat.

1. ábra: A kínálat fejlődése
Forrás: Interreg IIIC VinTour projekt, 2006

A fogyasztók igényeit a következő, egyre bővülő minta segítségével osztályozhatjuk (1. ábra):

- ***Alapanyagok***: a természetes világból vett *hasznosítható* javak
- ***Termékek***: *elkülönült, kézzelfogható tárgyak,* szabványosak és raktározhatók
- ***Szolgáltatások:*** egy bizonyos fogyasztó számára végzett, *nem kézzelfogható tevékenységek*
- ***Élmény:*** az egyéni fogyasztó számára, személyes szinten biztosított, *emlékezetes események*
- ***Átalakulás:*** az egyes fogyasztóknál elért *individuális és hatékony átalakulás*.

Az alapanyagok előállításától az élmények/átalakulás kínálatához vezető átmenet egy evolúciós értékfejlődés mentén zajlott le. Nyilvánvaló, hogy a magasabb szintű kínálattal nagyobb vonzerő és ennek következtében áremelkedés jár együtt. Az ilyen kínálat biztosítása azonban speciális készségeket kíván és megnöveli a versenyképességet a kínálati csoportban. **(**Interreg IIIC VinTour projekt, 2006)

Az élménygazdaságban a gazdasági szereplők a gazdasági tevékenységet vagy szolgáltatást olyan beállításban, színpadias megrendezésben végzik, melybe bevonják a vásárlót és számára egyéni főszerepet, személyre szóló emlékezetes élményt biztosítanak.

Az **élménygazdaságtan** fogalma olyan, a 20. század legvégén kialakult jelenséget takar, amelynek **középpontjában az élmény keresése és az élmény biztosítása áll**: a keresleti oldalon a fogyasztói magatartás meghatározó eleme a fogyasztói döntés révén megszerzett élmény, a kínálati oldalon pedig az egyetlen jelentős versenyelőny abból származik, hogy egy vállalat milyen intenzitású élményt képes terméke vagy szolgáltatása megvásárlójának és elfogyasztójának nyújtani.

Az élmény, mint termékösszetevő gyakran a leghétköznapibb termékek és szolgáltatások esetében is megjelenik, a marketing oldaláról pedig sokszor a piaci pozicionálás vagy a fogyasztót megcélzó promóciós üzenetek egyetlen lényegi elemét jelenti (egy üdítőital például a barátokkal való felhőtlen szórakozás, egy autó pedig a korlátlan szabadság élményét nyújthatja fogyasztójának vagy tulajdonosának). (Michalkó-Rátz, 2005, 2008)

Napjainkban a gazdasági trendek többek között azt mutatják, hogy a piac bővülését a jövőben szinte minden területen az új élmények kialakítása teszi elsősorban lehetővé. A növekvő piacon a vállalatok versenyelőnyét fokozhatja az úgynevezett élménymarketing erősítése, amelynek legfontosabb feladata a kínált termék élménytartalmának növelése, illetve a fogyasztó számára kínált élmények minőségének javítása. (Michalkó-Rátz, 2005, 2008)

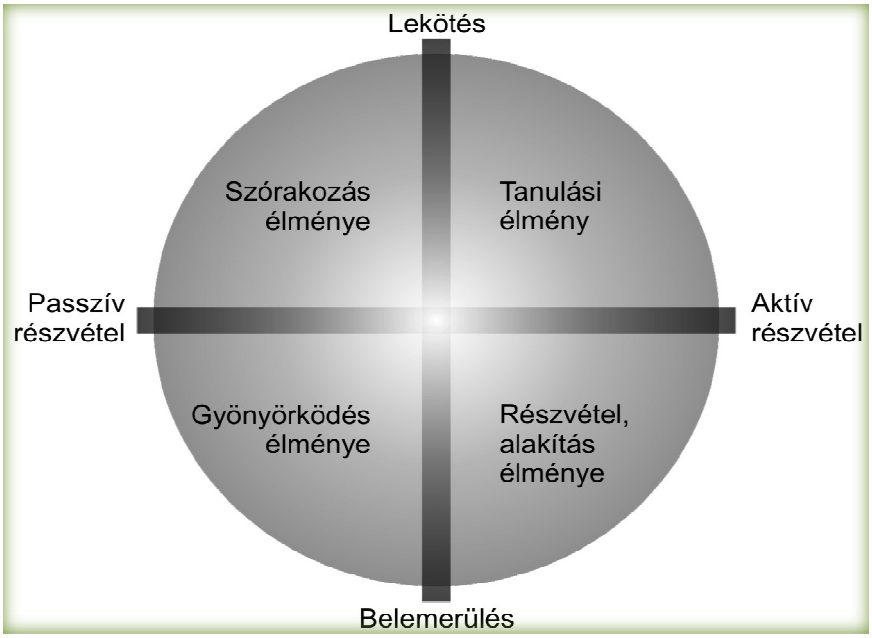
Napjaink élménygazdaságában a vendég, a vásárló van reflektorfényben, ő a főszereplő, az ő aktív tevékenységével, bevonásával folyik a gyártás, a szolgáltatás úgy, hogy az számára emlékezetes élményt teremtsen. (Kovács, 2010)

Az élménygazdaság logikájából következik, hogy minden olyan vállalatnak, hivatalnak, vállalkozásnak, szervezetnek, amely alapanyagot termel, árucikket állít elő vagy szolgáltatást végez, tevékenységét abból a szempontból is végig kell gondolnia, hogy az milyen élményt biztosít vásárlóinak. Előrelátható, hogy a következő 5-10 évben nagyon sok termelő, szolgáltató vállalkozás az élménygazdaság elvei és premisszái szerint fogja átalakítani tevékenységét. Az élményszerzés, élménybiztosítás a gazdasági és társadalmi élet átfogó kategóriájává válik. (Kovács, 2008)

20-30 évvel ezelőtt a fogyasztó még nem várta el, – a turizmust, a szórakoztatóipart és a kultúrát leszámítva – hogy számára egy gyártó vagy szolgáltató emlékezetes élményeket is biztosítson. Az ipari, gyártási, szolgáltatási folyamatokban senki nem gondolt e tekintetben a fogyasztóra. **Mára élménykereső és élményfogyasztó társadalommá váltunk.** Hétköznapi tapasztalataink is ezt támasztják alá. ‘Élmény’-be botlunk minden sarkon. ‘Élménypark’, ‘élményfürdő’, ‘élménypékség’, ‘élménypizzéria’, ‘élményvadászat’, ‘élménykóstolás’, ‘élményfesztivál’ vagy a ‘vásárlás élménye’ kifejezések azt jelzik, hogy az élmény hétköznapi életünk, gondolkodásunk középpontjába kerül. (Kovács, 2008)

1. kép: Élmények világa (www.google.hu alapján saját szerkesztés)

2. ábra: Élménytartományok
Forrás: Kovács, 2010

Pine és Gilmore (1999), valamint Kovács (2010) szerint az élményeket 2 dimenzió mentén lehet csoportosítani, ez a lekötés és a belemerülés. A belemerülés esetében az ügyfél az élményből fizikailag vagy virtuálisan részesedik, míg a lekötés során az élmények a gondolataira hatnak. A szereplők viselkedése szerint további két dimenzió (aktív-passzív) határozható meg. Az aktív tevékenység folyamán az ügyfél a terméket, szolgáltatást kipróbálja, míg a passzív folyamat során csak a termék, vagy szolgáltatás bemutatásán vesz részt. A két-két kiterjedés a következő négy élménytartományt (2. ábra) különít el:

- szórakozás élménye;
- tanulás élménye;
- gyönyörködés élménye;
- részvétel, alakítás élménye.

A szórakozás élménye során a résztvevők passzívan magukba szívják az élményt (pl. televíziózás). A tanulás élménye által a résztvevő aktívan sajátítja el a tudást, élményt (pl. kenyérsütés megtanulása). A gyönyörködés élményével passzív a belemerülés (pl. természetjárás), az átalakítás élménye során pedig környezetét alakítja a résztvevő, aktívan belemerülve tevékenységébe (pl. agyagozás, korongozás). Az a legjobb élménykínálat, amely mind a négy tartományt magában foglalja, ha a határok átjárhatók.

3. Anyag és módszer

Az IPA projektben vállalt kutatásunk céljaként tűztük ki, hogy:

- beazonosítjuk a projekt Somogy megyei célcsoportjait, majd
- a célcsoport egyes tagjait felmérjük egy interjú segítségével, továbbá
- a célcsoportok számára rendezünk egy műhelymunkát,
- a kutatás tapasztalatait egy tanulmányban foglaljuk össze, valamint
- elkészítjük a Somogyi Élmények című virtuális katalógust.

A célok ismeretében a somogyi élménygazdaságok részletes megismerése céljából a marketingkutatás két nemzetközileg elismert adatgyűjtési módszerét – a szekunder és a primer kutatást – egyaránt alkalmaztuk.

3.1 Szekunder kutatás

A szekunder kutatás során elemeztünk azokat a könyveket, folyóiratokat, előadások anyagait és cikkeket, amelyek az élménygazdaságokról szóltak általánosságban. Emellett megtekintettük a már meglévő és/vagy potenciális somogyi élményporták honlapját (már amelyik rendelkezett honlappal), ahonnan az adott egységről kaphattunk információt.

Munkánk kezdeti szakaszában fontos és az egyik elsődleges feladat volt, hogy a projekt célcsoportjait azonosítsuk. Két célcsoportot határoztunk meg:

A ***Célcsoport 1***-be tartoztak azok az egységek, akik nem tekinthetőek élménygazdaságoknak, viszont azok munkáját nagymértékben befolyásol(hat)ják. Ide sorolhatók a helyi szakemberek, önkormányzati képviselők, kistérségi társulások megbízottjai, Tourinform Irodák vezetői, egyéb turisztikai szövetségek, HVI-k[1], LEADER[2] csoportok Somogy megyei szintű szereplői.

A ***Célcsoport 2***-be a működő és a potenciális (lehetséges) élménygazdaságok kerültek.

A Somogy megyei meglévő vagy potenciális élménygazdaságok azonosítása során egy térkép, az Internet és saját ismereteink segítségével a megye összes (245 db) településén feltérképeztük a szóba jöhető gazdaságokat, melynek eredményeképpen egy **Potenciális Somogyi Élménygazdaságok c. adatbázist**[3] hoztunk létre, amely reményeink szerint a gazdaság különböző szereplőinek hasznára válik majd. A megyében több mint 120 gazdaságot leltünk fel és tartottunk élménygazdaságnak – azonban ennek nagy része csak potenciális gazdaságnak tekinthető.

[1] HVI = Helyi vidékfejlesztési Iroda
[2] LEADER=**L**iaison **E**ntre **A**ctions pour le **D**evelopment de l'**E**conomie **R**urale. Magyarul: Közösségi Kezdeményezés a vidék gazdasági fejlesztése érdekében. (FVM Vidékfejlesztési Főosztály, 2004)
[3] Az adatbázis megtalálható a http://unireg-ipa.rkk.hu honlapon.

3.2 Primer kutatás

3.2.1 Műhelymunka

A célcsoportok azonosítása után a projekt keretében az élménygazdaság témakörben primer kutatásként **kísérleti műhelymunkát szerveztünk** a célcsoportok részére. A műhelymunka célja volt a téma elméletének, irodalmának és néhány gyakorlati példájának bemutatása, majd ezt követően csoportmunkán keresztül a résztvevők példáinak, eseteinek feldolgozása az élménygazdaság szabályainak megfelelően.

A célcsoportokhoz elektronikus úton (e-mail) küldtük ki a műhelymunka meghívóját és a programját (1. melléklet), mivel a csoportoknak ez a megkeresése bizonyult idő és pénz hiányában a legjobb és leggyorsabb megoldásnak, még annak ellenére is, hogy az adatbázisban a célcsoportok kb. 60%-a rendelkezett csak e-mail elérhetőséggel.

Az **egész napos** műhelymunkára 2010. május 12-én a Kaposvári Egyetemen került sor, ahová **17 résztvevő** érkezett (a csoportlétszámot előzetesen 15-20 főben határoztuk meg). Műhelymunkánk során hazai körülményekre adaptálva az élménygazdaság kérdését, gyakorlatias közelítésben jártuk körbe, értelmeztük és megvitattuk nemcsak a turizmusra és kultúrára, hanem a gazdasági élet más területeire vonatkoztatva is.

A workshop egyik leglényegesebb eleme volt az élménygazdaságok élménytartományok szerinti besorolása, amire minden szereplő vállalkozott és önállóan végzett el. Miután saját gazdaságának kínálatát elhelyezte a szakirodalomban található négy kategória (Szórakozás, Tanulás, Alakítás, Gyönyörködés) valamelyikébe (lásd 2. fejezet 2. ábra), bemutatta azt a többieknek, majd a szereplők a facilitátor[4] segítségével közösen tárták fel a további lehetséges megoldásokat.

A résztvevők körében lefolytatott elégedettségi kérdőív (3. melléklet) segítségével mértük fel, hogy mennyire tartották használhatónak a műhelymunka tapasztalatait, illetve milyen kezdeményezésekre lenne szükségük a jövőben.

A résztvevők különféle tevékenységi körű egységeket képviseltek (pl: önkormányzat, LEADER Helyi Akciócsoport, vállalkozások, nemzeti park, egyesület, stb.) A műhelymunka során a patcai Katica Tanyaként és a somogyvámosi Krisna-völgyként ismert gazdaságok képviselői mutatták be működésüket gyakorlati szempontból. A műhelymunka a rendezvény közbeni és utáni visszajelzésekből is megítélve sikeres volt. Már a munka első felében világossá vált, hogy a téma mennyire fontos és hasznos legfőképpen az együttműködési lehetőségek terén.

A műhelymunka során tapasztaltak és a levont következtetések kapcsán is úgy véltük, hogy további kutatásokra van szükség, hogy még jobban megismerjük a megyei élményportákat. Az általunk vizsgált Somogy megye élménygazdaságainak megismerése céljából a legjobb információval további **primer kutatások** szolgáltak.

[4]Facilitátor: olyan személy, aki rávezet a megoldásra; valamely folyamatot vagy munkát segíti.

3.2.2 Terepbejárás interjúval egybekötve

A gazdaságok közül tudatos módszerrel választottunk ki 21-et. Kiválasztáskor fontos szempont volt, hogy méretüket tekintve mind a kisebb és mind a nagyobb, valamint közepes gazdaságok is a mintába kerüljenek. A tevékenységi körüket tekintve is arra törekedtünk, hogy minden terület képviseltesse magát. Földrajzi elhelyezkedést nem vettük figyelembe.

A kiválasztott élménygazdaságokba ellátogattunk, terepbejárást és mélyinterjús megkérdezést is végeztünk, amely által **gyakorlati oldalról közelítettük meg a vizsgált témát a gazdaságok részletes megismeréseivel**. Az interjúk során betekintést nyertünk a vállalkozás múltját, jelenét, a fejlesztéseket és a jövőbeni terveket illetően, képet kaptunk a marketing tevékenységükről is. Kerestük az együttműködési lehetőségeket, a meglévő kapcsolatok erősítésének pontjait is, valamint feltártuk eddigi működési tapasztalataikat.

A 21 helyen **24 fővel** – általában az adott egység vezetőjével – **készítettünk beszélgetést egy előre elkészített interjúvázlat** (2. melléklet) **segítségével**. Az interjúk félig-struktúráltnak tekinthetők.[5] A mélyinterjúk félig-strukturált jellege biztosította azt, hogy az interjúalanyokkal a témaköröket jobban, szabadabban, mélyebben részletezni lehetett. Az egyszeri, azaz egy alkalommal történő, nem ismétlődő beszélgetéseket minden esetben – a feldolgozás megkönnyítése miatt – diktafonnal rögzítettük. Az interjúk 1-2,5 óra időtartalmúak voltak.

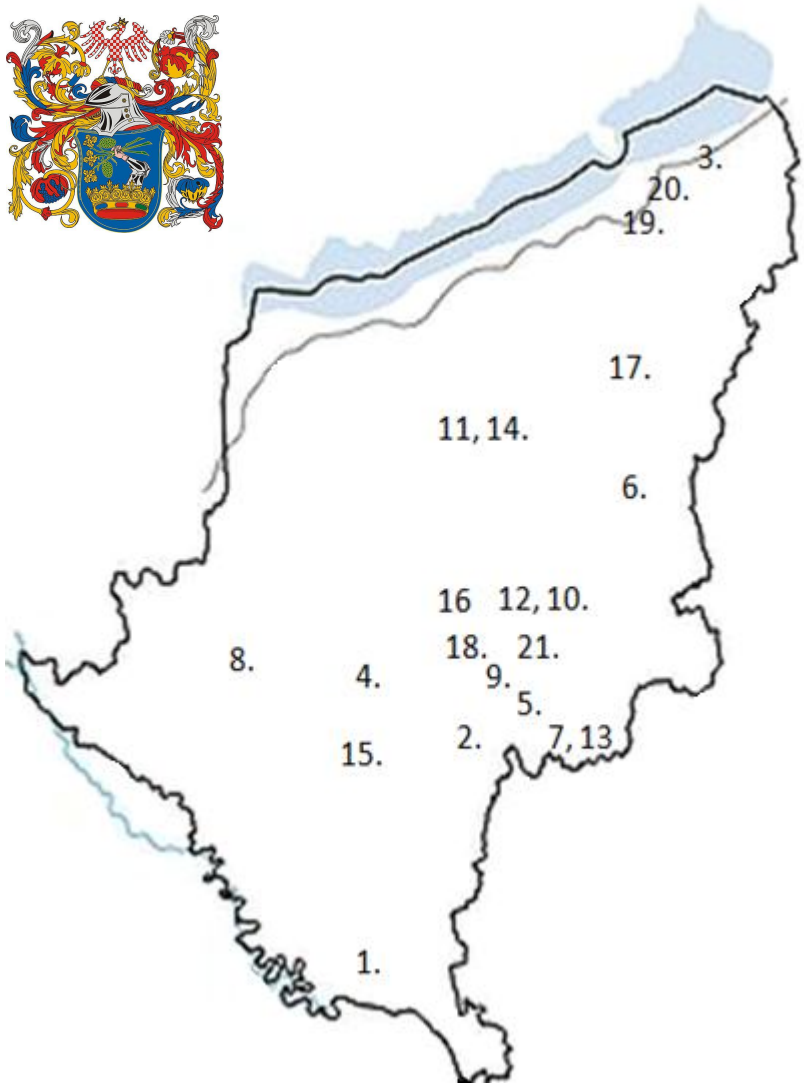
A műhelymunka eredményei reményeink szerint a résztvevők vállalkozásának/intézményének működtetésében is kamatoztatható, akárcsak a mélyinterjúk tapasztalatai vagy az elkészített adatbázis.

[5] Félig-struktúrált interjú: Az interjú „vezérfonala” előre megfogalmazott elsődleges és másodlagos, nyitott kérdéseket tartalmazott (*Lehota, 2001)*, a beszélgetés során a kérdések sorrendje és száma változtatható.

4. Somogyi élménygazdaságok

Tanulmányunk ezen fejezetében Somogy megye – általunk felkeresett – tényleges és potenciális élménygazdaságait mutatjuk be röviden. A bemutatáshoz nagyrészt a mélyinterjúk hanganyagait, kisebb részt az egységekről kapott írásos anyagokat, tájékoztatókat, prospektusokat, valamint az egységek honlapján fellelhető információt használtuk fel.

A következő térképen szemléltetjük, hogy Somogy megyében melyik 21 egységben tettünk látogatást kutatásunk során.

1. Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóság
2. European Golf and Country Club
3. Galerius Élményfürdő és Wellness Központ
4. Hertelendy Kastély
5. Hotel Kardosfa Ökoturisztikai és Konferenciaközpont
6. Igali Gyógyfürdő
7. Kaposvári Egyetem Egészségügyi Centrum Vadgazdálkodási Tájközpont
8. Kaszó Vadászház Üdülő és Sportcentrum
9. Katica tanya Aktív Pihenés Központ
10. Királyi Szakácsok Nyomdokán Hagyományőrző Egyesület
11. Krisna-völgy Indiai Kulturális Központ és Biofarm
12. Meistro Lovasklub
13. Meseszálló
14. Öko-völgy Alapítvány
15. Petesmalmi Vidrapark
16. Repülőtér Kaposújlakon
17. Absorb Kft. Bonnyapuszta
18. Szabadtéri Néprajzi Múzeum
19. Szántódpuszta Idegenforgalmi és Kulturális Központ
20. Zamárdi Kalandpark
21. Zsendice Sajtudvar

1. térkép: A kutatásban részt vett élménygazdaságok Somogy megyében

4.1 Absorb Kft. Bonnyapuszta

A vállalkozás 1998-ban kezdte el a tevékenységét vendéglátással és turizmussal kapcsolatban. 10 év alatt építettek fel egy üdülőfalut Bonnyán (Somogy Üdülőkertje). Ez idő alatt kizárólag szállásadással foglalkoztak, ahol minden szoba külön egyedi stílussal bírt.

Családias jelleg mellett szállodai színvonalat kívánt adni egy falusi környezetben, melynek számos nehézsége és kihívása volt. A vállalkozás folyamatosan fejlesztett, hogy minél nagyobb vendégkörre tegyen szert, de rögtön lehetett látni a kezdeteknél, hogy egy kis faluban csak úgy lehet vendéget fogadni, ha valami programot is biztosítanak számára.

Részben ennek is köszönhetően az Absorb Kft. az üdülőfalutól különvált. Az üdülőfalu csak szállásadással foglalkozik jelenleg, a Kft. pedig programokat szervez, de nemcsak a faluban, hanem kiterjedtebb környezetben is. Mind a hazai, és mind a külföldi vendégek, illetve szállásadó helyek részére szerveznek és kínálnak programcsomagokat.

Az elmúlt nyolc évben sok különböző rendezvényt szerveztek. A rendezvények helyszín javaslatától, program szervezésétől a lebonyolításig minden feladatot megoldanak. Igyekszenek minden rendezvényükhöz különleges érdekes helyszínt ajánlani, a széleskörű programválasztékkal és megbízható alvállalkozói körrel biztosítani a jó hangulatot és a zökkenőmentes lebonyolítást. A programok falusi jellegűek, mindent kínálnak, amit falun lehet „csinálni” pl.: íjászkodás, természetjárás, extrém kalandtúrák, lovaglás. Lovas táborukban a táborozók nem csak a lovakkal, a lovaglással, hanem a falusi élettel is megismerkedhetnek. Állandó programjaik a sport-, játékvetélkedők és kalandversenyek.

Fotó: www.absorb.hu

Vendégeik körét elsősorban cégek alkotják, és kis részben egyéni vendégek, magánszemélyek. A magánszemélyek elsősorban névnapok, születésnapok, érettségi-, diplomaosztó bankettek, leány- és legénybúcsúk, házassági évfordulók, bálok megrendelését kérik. A céges megrendelések között leggyakrabban a partnertalálkozók, termékbemutatók, kiállítások, családi napok, stb. vannak. De ezek mellett konferenciákat, kerti party-kat, esküvőket, bálokat, különféle túrákat (pl: Földi Égitúra, Csillagjegyek nyomában, Bonnya túra) szerveznek. Évente megrendezésre kerül az általuk rendezett farsang, a zsivány találkozó és a Mikulás rendezvény.

4.2 Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóság

A Duna-Dráva Nemzeti Park (DDNP) Igazgatósága 1995 áprilisában alakult meg, működési területe közel 1,5 millió hektár, melyen 5 tájvédelmi körzet és 18 természetvédelmi terület található. A park Somogy, Tolna, Baranya megyék csaknem teljes területét felöleli és még Bács-Kiskun és Fejér megyékbe is nyúlnak át területei.

A DDNP fő feladata a természetmegőrzés, amely kiterjed a kutatásra, monitoringozásra, élőhelyek fenntartására és rehabilitációjára, valamint a fajvédelmi programokra. Vagyongazdálkodás, természetvédelmi őrszolgálat, valamint az oktatás, idegenforgalom, a természeti értékek megismertetése és a szemléletformálás is fontos feladatuk.

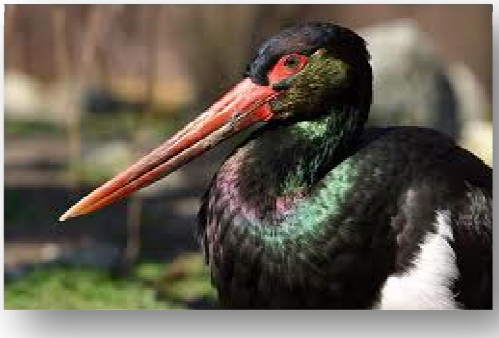
A központban két oktatóterem található, ahol elsősorban különböző természeti értékeket bemutató órák, foglalkozások vannak, illetve kihelyezett biológiaóráknak is színteret biztosít. Célcsoportok között iskolák és az óvodák mellett a lakosság is helyet kap. Az Igazgatóság szinte minden hétre kínál különböző programokat, rendezvényeket pl.: jelvénygyűjtő túrák, jeles napok, ingyenes ismeretterjesztő előadások, aktív természetvédelmi programok.

Fotó: www. szentkoronaradio.com

A DDNP-hez tartozik a Zselici és a Boronka-melléki Tájvédelmi Körzet is.

A zselici táj jellegzetességét a széles, lapos dombhátakat borító, összefüggő erdőségek adják. A tájvédelmi körzet jelentős értéket képviselő, változatos élővilágot rejtő erdővagyona 1976 óta védett, mintegy 10 500 ha nagyságú területen. A Zselicség a magyarországi területeknek az egyike, ahol a sötét éjszakai égbolt természetes állapotában megmaradt, azaz a park területéről felhőmentes, holdtalan éjszakákon szabad szemmel is több ezer csillag, a Tejút és az állatövi fény is látható. Ennek a kedvező állapotnak a hosszabb távú fenntarthatósága céljából a Zselici Tájvédelmi Körzet területén Európában elsőként kialakították a csillagoségbolt-parkot.

A Boronka-mellék erdők, rétek, tavak, homok puszták sajátos komplexe a különféle növény- és állatvilág együttes előfordulásával, ahol az erdőben egyebek között réti sas és fekete gólya is fészkel.

Fotó: www.utazas.sk

4.3 European Golf and Country Club

A klub Hencsén, a parkkal övezett kastély területén található, mely valaha a Márffy családnak az otthona volt. A hencsei park Márffy Elemér nevéhez fűződik, aki a világ minden tájáról hozott haza utazásai során emlékül egy-egy bokrot vagy facsemetét, melyekből idővel kialakult az egyedülálló arborétum, jelenleg természetvédelmi terület.

Fotó: European Golf and Country Club

A park területén létesült az európai hírű üdülőközpontként és golfpályaként számon tartott European Lakes Golf and Country Club, melynek története 1990-ig nyúlik vissza. A klub 2004-ben az „Év pályája”, 2005-ben a „Legjobb designért” járó díjat nyerte el, jelenleg Magyarország legnagyobb és legszebb golfcentruma. A több mint 100 hektáros birtok nagy részén elterülő golfpálya 67 méter hosszú, 18 lyukú, par 72-es nemzetközi minősítéssel rendelkezik.

A golf rendkívül nagy kitartást igénylő elfoglaltság. Ezen kívül új kapcsolatokra is szert lehet tenni golfozás közben. Sokan hobbiként vagy csak stressz-levezetőként űzik. Általában a felső társadalmi réteg kedveli e sportot köszönhetően presztízsének és költségeinek, de már egyre szélesedik a vendégek köre.

Hazánkban egyre többen érdeklődnek a golf iránt, a vendégek száma is növekszik. A klub vendégei elsősorban németek, osztrákok, horvátok, nagy számban érkeznek a skandinávok, és már egyre több a magyar vendég is. A vendégek közül sok a visszatérő.

A klub számos hazai és nemzetközi bajnokság, valamint a golfakadémia színteréül is szolgál. A golfszövetség tagjaként egyik fontos célja az utánpótlás nevelése, a gyermek-golfképzés képzett oktatók segítségével.

A klub területén található a kastély, amely mellett szállást kínálnak még a luxus apartmanok is. A klub éttermében pedig a hazai és a nemzetközi ízek is fellelhetőek. A kastélyban egy wellness-részleg és Sally O’Brian’s Irish Pub (bár) működik. A klub a golfozás mellett különféle céges és családi rendezvényeknek is gyönyörű színteréül szolgál.

Fotó: European Golf and Country Club

4.4 Galerius Élményfürdő és Wellness Központ

Caius Galerius Valerius Maximianus római császár után kapta a nevét a 2006 nyara óta üzemelő fürdő. Egy egészen egyedülálló próbálkozásnak nevezhető a Balaton partján, hiszen vízparton felépített wellness és élményfürdő, melyben a Balaton nélkül is remekül lehet szórakozni, pihenni és fürdeni.

Az alap jegyárért igénybe vehető sok szolgáltatás: a hatalmas élményfürdő medence csúszdával, egy gyermekmedence, egy pezsgőfürdő, egy tanmedence (ahol egyébként úszásoktatás is folyik gyerekeknek), valamint egy meleg vizes ülőmedence a nagyberényi termálvízzel (fedett részen és kint a kertben is, szabad ég alatt). A felső szinten egy jakuzzi, egy gőzkabin, két finn szauna kabin, és egy aromaterápiás kabin áll a pihenők rendelkezésre, valamint egy elszeparált tér a csendre vágyóknak.

Fotó: www.galerius-furdo.hu

A fürdő folyamatosan fejleszt, 2009 őszén egy teljesen új részleg nyílt meg: ahol óriás finn szaunát, egy 21 személyes jakuzzit, sóbarlangot parajdi és himalájai sótéglából építve, tengeri levegős kabint, és a Magyarországon páratlannak mondható hóesés kabint találhatjuk meg. Az új szauna-világ vetekszik egy kellemes wellness-szálloda kínálatával, és valóban profi hatást nyújt. A fürdőben található külön szolgáltatásként masszázs, szolárium, manikűr-pedikűr is. Snack és koktélbár üzemel a fürdő területén.

A fürdőben mindig szerveznek valamilyen plusz programokat pl.: fürdőnapok, családi napok, egészségnapok, stb. Ilyenkor a belépő árában ezek a programok is benne szerepelnek, semmilyen plusz költséget nem igényelnek a vendégek részéről.

A fürdőben jegy helyett olyan karórát adnak belépéskor, mellyel lehet nyitni az öltözőszekrényt, valamint az étteremben is ezzel lehet fizethetni, tehát nem kell a pénztárcákat magunkkal vinniük a vendégeknek a fürdőzés alatt. A biztonságot külön értékmegőrző is segíti.

A fürdő folyamatosan kedvezményeket biztosít a helyi lakosság felé is. A családosoknak és a nyugdíjasoknak kedvező árképzéssel és csomagokkal kedveskednek. A bérletrendszer is csak növeli a látogatottságot. Tavaly 106 ezren látogattak el a fürdőbe az ország minden területéről. Visszatérő vendégeinek aránya kb. 25%. A hűvösebb időszakokban inkább a helyi és környékbeli lakosok látogatják a fürdőt, melybe élmény betérni.

4.5 Hertelendy Kastély

Magyarország első Relais&Châteaux kastélyszállója, 2007 májusában nyitotta meg kapuit, 5 csillagos szállodaként, ahol az exkluzivitásra nagy hangsúlyt fektetnek. A kastély közel 300 ha területen található.

A főépület 20 szobával rendelkezik, a vadászházban pedig 6 apartman közül választhatnak a vendégek. Minden szobában közvetlen telefonvonal, nagy sebességű internet-hozzáférés, LCD televízió, DVD-lejátszó, minibár, széf, fürdőköpeny és papucs található, melyekhez még külön szolgáltatások is igényelhetők.

Saját modern, 20 boxos istállójával, kifutójával, díjlovagló négyszögével, a kiegyensúlyozott Freiberger lovaival, a kastély lovardája elnyerte az 5 patkós minősítést. A lovak mellett elsősorban őshonos háziállatok (baromfiudvar, juhok) is vannak a területen.

Csodálatos wellness részleggel rendelkezik a kastély, mely a birtokon található termálkútra épít. A termálrészleget ellátó vízréteg 1000 m mélyen található, a felszínre érve 55 ^{o}C-ra hűl le. A kastély területén található finn Kelo-szauna a mellette lévő termál tó és a kültéri medence is a wellness részleg részét képzi. A beltéri wellness részlegben gőzkabin, normál szauna, infra kabin, 6 személyes masszázs medence, pihenőzóna, valamint különböző kezelések is a vendégek rendelkezésére állnak.

Fotó: www.hotel-hertelendy.hu

A kastély egy golf gyakorló-pályával és egy teniszpályával is rendelkezik. A sportoláshoz felszereléseket biztosítanak vendégeik részére. Emellett különféle kerékpártúrákat, gyerekeknek úszó-, tenisz- és lovas táborokat is szerveznek.

Célcsoportjaik inkább a tehetős fiatal gyerekes családok, de mellettük a politikai és az üzleti szféra képviselői is gyakran megfordulnak náluk. Az elérhetőséget egy saját repülő leszálló-kifutó pálya is segíti.

A kastélyban 2010. január óta egy elismert német séf vezeti a konyhát, aki a kreatív gourmet konyhaművészetet alkalmazza a legmagasabb színvonalon és előnyben részesíti a helyi termékek, illetve a kastély biokertjében, almásültetvényében és méhészetében található hozzávalók használatát. Albizzia Gourmet éttermük 40 férőhelyes, mely nyáron egy terasszal bővül, ahonnan gyönyörű kilátás nyílik csendes és nyugalmas ősfás parkra. Az étteremhez kapcsolódik a kandallóval felszerelt könyvtárszoba, amely kellemes légkört biztosít. a vendégek részére.

4.6 Hotel Kardosfa Ökoturisztikai és Konferenciaközpont

Kardosfa - a valamikori Esterházy erdészlak, majd vadászház - a SEFAG Erdészeti és Faipari Zrt. egyik nagyságú vadászterületén, a Zselici Tájvédelmi Körzetben található. A dombvidéki táj rendkívül változatos. Ebben a különleges, varázslatos környezetben épült az egykori vadászház bővülésével az új Hotel Kardosfa Ökoturisztikai és Konferenciaközpont. 2007. szeptember 10-én nyílott meg háromcsillagos hotelként azzal a céllal, hogy a Zselicben legalább egy busznyi embert képes legyen befogadni és kiegészítő szolgáltatásokat kínálni számukra.

Fotó: Cselik Zoltán

A háromcsillagos hotelben kialakításra került 23 db szoba 48 férőhellyel, továbbképzések, konferenciák, állófogadások, szakmai, vállalati és családi rendezvények helyszínéül szolgál a 60 fős - modern technikával felszerelt - konferenciaterem, továbbá a szálloda része egy 60 fő befogadására alkalmas étterem is, melynek teraszán további 40 főt tudnak kiszolgálni.

A hotel környéke kiválóan alkalmas munkahelyi csapatépítő tréningek lebonyolítására is, valamint továbbképzések, konferenciák, állófogadások, szakmai- és családi rendezvények (esküvő, ballagás, születésnap, házassági évforduló, stb.) szervezését és lebonyolítását vállalják konferenciatermükben, ill. a hotel parkjában felállított rendezvénysátorban. Rendezvényekhez a különféle technikai felszerelést biztosítanak (projektor, vetítővászon, laptop, DVD lejátszó, hangosítás, mikrofon, írásvetítő, flipchart).

Fotó: Hotel Kardosfa

A hotelben wellness rész is üzemel, ahol szolárium, jacuzzi, infra- és finn szauna, masszázs, beltéri úszómedence, kültéri teniszpálya nyújt kellemes kikapcsolódást és felfrissülést a vendégek részére. Régen vadászházként üzemelt a hotel, részben ennek is köszönhetően a fő célközönséget ma is a vadászok alkotják, de mellettük egyéni elsősorban belföldi vendégek és csoportok is megtalálhatók a vendégkörben, melynek 30-40%-a a vállalati szférából érkezik különféle vállalati meetingek, megbeszélések, csapatépítések céljából.

4.7 Igali Gyógyfürdő

A kaposvári környék egyik legkedveltebb üdülőhelye Igal, ahol 1947-ben bukkantak rá olajkeresés kapcsán a 81 fokos alkáli-kloridos-hidrogénkarbonátos, jodidiont tartalmazó hévízre, mely fürdő- és ivókúrára egyaránt alkalmas. Termálfürdőt építettek a víz gazdag gyógyító hatása miatt. 1962-ben két medencét adtak át, melyeket három évvel később téliesítettek, így a fürdő szolgáltatásait már egész évben igénybe lehetett venni. A következő években úszómedencét és három gyermekmedencét építettek, majd később újabb medencével bővült a fürdő, amelynek területe időközben jelentősen megnőtt. A fürdő a rendszerváltás után az önkormányzathoz és egy kisebbségi tulajdonoshoz tartozott, de 2000-től teljesen önkormányzati tulajdon lett.

A létesítmény 2001 tavaszától gyógyfürdőként üzemel, melynek területén 9 medence található: 2 fedett, 2 nyitott gyógymedence, 1 úszómedence, 3 gyermekmedence élményelemekkel, valamint 1 Castiglione medence és egy 3 pályás 50 méteres vízicsúszda várja a vendégeket. A 2003 nyarán átadott fedett fürdőben valamennyi egészségügyi szolgáltatást egy helyen élvezhetnek a vendégek. A fürdő több szakembert orvost, masszőrt, tornászt, két víz alatti masszázskezelőt alkalmaz, akik hasznos tanácsokkal látják el a gyógyulni, regenerálódni vágyókat.

Fotó: www.igal.hu

Számos sportolási lehetőség van: gyermekjátszóteret, kosárlabdapályát, építettek, de nem feledkeztek el az asztalitenisz és a labdarúgás szerelmeseiről sem.

A fürdőbe évente átlagosan kb. 150 000 fő érkezik. A helyi lakosság körében is népszerű a fürdő. Sok a visszatérő gyógyulni vágyó vendégük.

A víz a magas hőmérséklete és az ásványi anyagok miatt jelentős gyógyító hatással bír: elősegíti a reumás mozgásszervi panaszok és sérülések utáni keringési zavarok, ízületi bántalmak gyógyulását, valamint a krónikus nőgyógyászati bántalmak, vérzési rendellenességek, daganatok, hólyaghurutok és gyulladások enyhítését, s jótékony hatással van urológiai bajokra és gerincbántalmakra is. Emellett használják idült hörghurut, melléküreg-gyulladás, gyomor- és bélhurut, savtúltengés, gyomor- és nyombélfekély, valamint aranyér kezelésére is. Ivókúraként anyagcserezavarok, emésztési rendellenességek, bélrenyheség, érsipolyos megbetegedések esetére ajánlják a szakemberek. Jódtartalma miatt sebeket, érsipolyos bántalmakat gyógyít, brómtartalma az álmatlanságtól szenvedőkön segít, fluoridja pedig óvja a fogakat.

4.8 Kaposújlaki Repülőtér

Kaposújlak északi határában fekszik a repülőtér, a település egyik utcájának a végéből nyílik a reptér kapuja.

Korábbi üzemeltetője a Császár Károly Sportrepülő Egyesület volt, amely szerepet az Avia-Rent Kft. vett át. Az Avia-Rent Kft. 1993-ban alakult, mezőgazdasági repüléssel indított, mely kiterjedt az alkatrész-kereskedelemre, valamint gépkereskedelemmel is foglalkozott, de ez már leáldozó ágnak bizonyult, ezért profilt váltottak. A repülőtéren mezőgazdasági kisgépes és helikopteres javító bázis is működött.

Jelenleg kisgépes üzembe helyezéssel, üzemeltetéssel, javítással, pilótaoktatással, ejtőernyős ugrás szervezésével, sétarepüléssel, tandemugrással, mindennel mi a repüléssel kapcsolatos foglalkoznak. Külföldön üzemeltetnek gépeket és külföldieknek végeznek javításokat is zömében.

Emellett kisebb-nagyobb rendezvények lebonyolítására is alkalmas a terület. Bérbe lehet venni autós-motoros találkozók megszervezéséhez, koncertek rendezéséhez és természetesen repülős bemutatókhoz.

A reptéren több vállalkozás is megtelepedett, a kft-től bérel helységeket, területeket. A főbejáratnál áll a motoros gépek javító üzeme, az irányítótorony és a vendéglátó helyiségek.

Fotó: Molnár Eszter

A repülőtér nem nyilvános, időszakosan tart csak nyitva, tehát a használatához előre be kell jelentkezni. Két felszállópálya is a repülőgépek rendelkezésére áll: egy 650 méter hosszú és 18 méter széles betonpálya, illetve egy ezzel párhuzamos füves kifutó. Éjszakai leszállásra jelenleg még nem alkalmas, de az üzemeltető tervei között szerepel az ilyen irányú fejlesztés és a reptér nyilvánossá minősítése is. Ez várhatóan a közeljövőben megtörténik. A határnyitás azonban már most is megoldható előzetes igényléssel.

4.9 Kaposvári Egyetem Egészségügyi Centrum Vadgazdálkodási Tájközpont (Szarvasfarm)

A farmot 25 éve alapították, oktatási kutatási céllal, azt vizsgálva, hogy a zselici legelők legelő állatfajjal, elsősorban szarvassal hasznosíthatóak-e. Kezdetben Gálosfán voltak a szarvasok, majd Bőszénfára kerültek át.

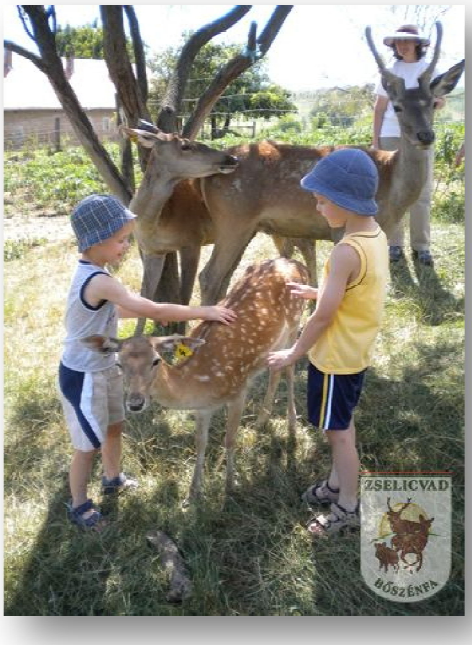
Régen 20-30 szarvassal indult a farm, de ma már Magyarország legnagyobb zárttéri vadgazdasága lett, ahol 1400 ha saját tulajdonon 1800 gímszarvas, 300 dám, 300 vaddisznó, 200 muflon, 20-30 őz, 120-130 húsmarha, 20-30 kecske, 10 ló és baromfiak láthatók.

Kezdetektől folyik vadásztatás a területen, állandóan fejlődik, valamint az oktatást-kutatást is jól szolgálja a farm. A témában számos továbbképzés, diplomadolgozat, doktori védés született.

A tenyészállat-értékesítés fontos tevékenység, a vadászattal megegyező érteket, bevétel-hányadot jelent (ezek tartják fent az ágazatot és segítik a fejlődését). Évente 200-300 gímszarvast is értékesítenek főként külföldre.

Takarmánynövény termesztéssel és erdőgazdálkodással is foglalkoznak. A farmnak emellett van egy viszonylag új vadfeldolgozó üzeme, ami 2003 óta működik. Bérvágást is végeznek, illetve vadhús, valamint az abból készült termékek értékesítésével is foglalkoznak.

Háziállat tenyésztés is van. Régen főként juh volt (200-300-as nyáj) valamint sertések (túladtak rajta), de most hústípusú szarvasmarha, 120-130 tehén legel a földeken.

Fotó: www.szarvasfarm.hu

Turizmussal kb. 6 éve foglalkoznak, eleinte csak szakmai csoportokat fogadtak, most mindenkinek nyitva állnak a kapuk, hiszen mindenik számára érdekes, kellemes és egyedülálló programokat nyújtanak. Évente 4-5 nagyobb rendezvényt valósítanak meg. Egyre népszerűbbek a családi napok is. A munkahelyi közösségek részére egy komplett félnapos programot kínálnak csapatépítéssel, ebéddel és szarvas simogatással. Jó szállaslehetőséget kínál a turisták számára a farm által működtetett ropolyi vadászház.

Szolgáltatásaikat minden korosztálynak kínálják, elsősorban iskolák- óvodák, valamint munkahelyi közösségek a célcsoportjaik. Vendégkörükben gyakran lehet találkozni a kaposvári egyetemisták mellett az ország más részéről érkező egyetemistákkal, felnőtt szakemberekkel, szakmai csoportokkal.

4.10 Kaszó Vadászház Üdülő és Sportcentrum

Kaszó a rendszerváltásig zárt terület volt, ahol elsősorban vadászatokat rendeztek. Mint egykori hercegi birtok számos tulajdonosa volt, az elmúlt 2 évtized alatt sok vezetőváltást élt meg a terület, majd 2007-től a Magyar Köztársaság Honvédelmi Minisztériuma vette vissza tulajdonába, de már 1989-től nyitott kapukkal fogadja a vendégeket. Mindenki felé nyitottak, nyáron és tavasszal inkább családok jönnek, ősszel csoportok, elsősorban vállalati csoportok keresik fel a helyet.

A komplexum páratlan szépségű természeti környezetben helyezkedik el Nagyatádtól 18 km-re, Nagykanizsától pedig 28 km-re található. A gyönyörű fekvésének és az egyedülálló, gazdag állat- és növényvilágának, valamint a komplexum által nyújtott szolgáltatásoknak köszönhetően kiváló pihenési lehetőséget kínál vendégei számára.

A 80 férőhelyes üdülő-komplexum a színvonalas vadászházban található lakosztályoktól a turista szobákig széles kínálattal elégíti ki a turisták és a vadászok igényeit.

Fotó: Bencze László

A szálloda parkjából kisvasút segítségével juthat el a vendég a Baláta-tavak lápos vidékére. Kiváló kikapcsolódást biztosít a vendégek számára a vasútnál található az 1,5 km-es tanösvény, a játszótér, a focipálya és az erdei családi csodabogyós tornapálya is.

A komplexum nagyszerű lehetőséget biztosít edzőtáborok, csapatépítő tréningek lebonyolításához. A Vadászházban konferenciaterem és szekcióterem is található, amelyek színvonalas helyet biztosítanak értekezletek, konferenciák rendezéséhez.

Az üdülő saját, fedett sportcsarnokkal, valamint teniszezési lehetőséggel rendelkezik. Emellett medencék, 20 fős duplakályhás szauna, kondicionálóterem segíti a kikapcsolódást. A 3 km-re lévő halastó kemencével és 100 fős pavilonnal kellemes kültéri élményeket nyújt. Az üdülőkomplexumban két étterem is működik, mely különféle családi és vállalati rendezvények szervezését is vállalja.

4.11 KaticaTanya Aktív Pihenés Központ

Az elmúlt évtizedben egyre népszerűbb lett a falusi életet híven tükröző Katica Tanya Aktív Pihenés Központ, mely a Somogy megye egyik legkisebb falujában, Patcán üzemel 2002 óta. A központ célja, hogy minél több embert visszacsalogassanak a természetbe, ahol felfedezhetik a természet értékeit, szépségeit. A Handó házaspár (Handó János és felesége, Eszter) a tanya ötletgazdája és tulajdonosa, akik úgy vélik, hogy a legfontosabb az, hogy a család legyen együtt, és figyeljen egymásra.

Fotó: www.katicatanya.hu

A gyermek- és családbarát Tanyán több mint 40 fajta háziállat található, és mintegy 50-féle programot kínálnak. Szállás és étkezési lehetőség is van. A Turistaház gondoskodik elsősorban a vendégek elszállásolásáról, mellette a Kemping kapott helyet, ahol sátornak és lakókocsinak is van hely, de a Katica Porta is ad szállást. Étkezési lehetőséget a 2008-ban nyíló étterem és melegkonyha biztosítja.

A Kalandpark egész évben reggeltől késő délutánig nyitva tart, az évszaknak és a hagyományoknak megfelelő programokkal várja a vendégeket. Legfőbb programjai során egyrészt bemutatja a különböző háziállatokat, köztük őshonos magyar fajokat azok természetes környezetében számos játszva-tanító felirattal, ismeretterjesztő táblával, illetve bemutatja a hagyományos gazdálkodás eszközeit, az ekét, a traktort és a kombájnt. Másrészt sok játékkal, ügyességi akadálypályákkal, hancúrpajtával teszik az élményt még színesebbé és változatosabbá. Ezt az élményt a gazdálkodással kapcsolatos, a kézműves, hagyományőrző és természetismereti foglalkozások varázsolják teljessé. Mindezeken felül kültéri és beltéri játszva-tanító alkalmatosság, játék, a XIII. századot idéző Lovagvár, a tüzes golyót hajító gép és a völgy aljában fekvő Katica Tó is hozzájárul a tökéletes pihenés, szórakozás, az aktív kikapcsolódás élményéhez.

Célcsoportjai között az óvodás korosztálytól a felnőttekig mindenkinek akad érdekes látnivaló. Az iskolai kirándulások alkalmával a tanyán lehetősége nyílik a gyerekeknek megismerni a tanyasi állat- és növényvilágot, és életformákat. A csoportok mellett a másik fő célközönségüket a családosok alkotják. Családok hétvégi pihenésére és nyaralására is tökéletesen alkalmas, amíg a szülők a gondtalan nyugalmat élvezik, a gyerekeknek színes programokat kínálnak elfoglaltság gyanánt. A tanyán esküvőket és egyéb rendezvényeket (pl.: csapatépítő tréningek) is szerveznek.

4.12 Királyi Szakácsok Nyomdokán Hagyományőrző Egyesület

Somogy megye Nagyszakácsi településén augusztus első hetében kerül mindig megrendezésre a Királyi Szakácsok Nyomdokán című rendezvény, mely minden évben több ezer látogatót vonz.

Nagyszakácsi középkori település, melynek eredete Mátyás és Zsigmond koráig nyúlik vissza, amikor a királyi szakácsoknak elismerésként a környező területeken adományoztak földbirtokokat. A Királyi Szakácsversenyt a Királyi Szakácsok Nyomdokon Hagyományőrző Egyesület hívta életre, melynek célja, hogy felkutassa és bemutassa a magyar gasztronómia alapjait és hagyományait, továbbá a szakácsmesterség képviselői számára lehetőséget teremtsen a megmérettetésre. Az Egyesület ezen kívül színvonalas esztétikai és gasztronómiai élvezetet kíván nyújtani a látogatók számára.

A reneszánsz gasztronómiai kultúra köré szerveződő programsorozat középpontjában a 18. Királyi Szakácsverseny áll, melynek keretében nemzetközi szinten is elismert, profi szakácsok mérik össze tudásukat a reneszánsz ételekről és italokról. A hagyományőrző versenyen kizárólag Mátyás király korában ismert alapanyagokból, fűszerekből, korhű technológiai eljárással készíthetik el a versengő csapatok a királyi menüt. Minden évben sor kerül a Királyi Szakácsa cím adományozására. A királyi étkeket hat órán keresztül, négy szempont alapján értékeli a háromtagú szakmai zsűri: az étel íze, az elkészítés szakszerűsége mellett díjazzák a kreativitást és a korhűséget is, de további szempont a döntésben a tálalás jellege, az ételek színharmóniája is. A versengő csapatoknak minimum 5 fogást, fogásonként pedig minimum 5 adagot kell a reneszánsz kornak megfelelő ételféleségekből feltálalni a királyi asztalra. A rendezvény fő látványossága a királyi asztal megterítése.

Fotó: www.kiralyiszakacsok.hu

A Királyi Szakácsversenyen a gasztronómiai élmény mellett a látogatóknak különféle programokat kínálnak, melyek felidézik, hogy milyen is lehetett az élet Mátyás király korában. A program összeállításánál kiemelt figyelmet szentelnek a korhűségnek, a hagyományőrzésnek és az értékteremtésnek, így zászlóforgatók, reneszánsz táncosok, íjászok és gólyalábasok szórakoztatják a közönséget.

4.13 Krisna-völgy Indiai Kulturális Központ és Biofarm

A Krisna-völgy egy békés sziget a rohanó hétköznapok tengerén, mely 1993-ban jött létre. A 260 hektáron fekvő terület egyben kulturális központ és biofarm is. A völgyben 130-140 Krisna-hívő szerzetes él, akik ökogazdálkodással, védikus életmóddal, számtalan hasznos és érdekes dologgal foglalkoznak az önfenntartásra törekedve. Tevékenységük többcélú: egyrészt szakrális, másrészt a védikus kultúra bemutatásáról szól, harmadrészt pedig társadalmi célú, mely során azt mutatják be, hogy hogyan lehet egy működőképes társadalmat elsősorban a mezőgazdaságra alapozva felépíteni.

A völgyben lévő dísztavak, ligetek, és arborétum több száz növény- és állatfajnak adnak otthont. A völgyben működik egy tehenészet, biokertészet, méhészet, valamint az iskola épülete, melyek szintén látogatható és sok-sok érdekességgel várják a turistákat. A vendégek a recepciótól a templom épületéhez vezető, kellemes sétaút során tekinthetik meg ezeket a különlegességeket.

Fotó: www.krisnavolgy.hu

A vendégek részére vezetést biztosítanak a templom területén, mely során betekintést engednek vallásukba, kultúrájukba és történetükbe a hívők. Számos program közül tudnak választani a látogatók: kulturális programokon vehetnek részt a páratlan szépségű indiai szentélyben (zene-tánc). Emellett a különleges, laktovegetáriánus ételeket-italokat kínáló ételeket az Indiai Govinda Étteremben lehet fogyasztani és a keleti ajándékbolt kínálatát is meg lehet ismerni.

Országos hírű, nyáron megrendezett rendezvényük a Krisna-völgyi Búcsú, mely során a völgyet, egy indiai esküvői szertartást is meg lehet tekinteni, különböző előadásokon és programokon lehet részt venni. A 3 napos búcsú minden évben hatalmas tömegeket vonz.

Hosszabb látogatásra is van lehetőség, mivel tudnak szállást biztosítani a 30 fős vendégházban a látogatók számára.

A völgyet mind egyénileg, mind családdal és csoportosan lehet látogatni. A látogatóik között fiatalok és idősek, belföldiek és külföldiek egyaránt megtalálhatók.

4.14 Meistro Lovasklub

A Meistro Bútor és Lovasklub Kft. 2000-ben egy teljesen véletlen barterüzlet kapcsán alakult, mely során több lovat kapott a vállalkozás, amely felismerte, hogy nagy igény mutatkozik helyi szinten a lovaglásra.

A kaposvári lovasklub a környékbeli kluboktól eltérően a versenyzés helyett hobbisporttal, hagyományápolással foglalkozik. Fő kínálatuk között a lovasoktatás, túravezetés és lovastáborok szervezése áll. A túrák alkalmával lehetőség van napos, csillag és egy speciális „Betyárok nyomdokán” túrán részt vennie a vendégeknek. Napjainkban a lovaglás élménye azonban már kevés, ezért is bővítették a kínálatukat, mely során számos őshonos állatot (pl.: szürkemarhát, mangalicát, rackát és különböző baromfikat) mutatnak be állatsimogatójukban. Kis lovas múzeumukban tematikus sarkok találhatók pl: huszársarok, betyársarok, westernsarok, stb. A gyerekeket évente megrendezett ügyességi játékokkal is várják. A vendégeknek főzési, bográcsozási lehetőséget és kívánság szerint zenét is biztosítanak. Emellett a klub területén található szoborpark is megtekinthető.

Fontos a hagyományőrzés számukra, a somogyi betyárvilág, a középkori lovagok harcászati szokások, a huszárok elegáns megjelenítése, melyet egy táncos-zenés lovas show-műsorban mutatnak be.

Fotó: www.meistro.hu

A tízhektáros lovaskarám, a homokos lovarda, a gémeskút, a kiállított muzeális jellegű földművelő lovas eszközök, a kovácsszerszámok és a korhű öltözetek mind a múltat idézik.

Vendégeik köre igen széles az egyéni vendégkör mellett sok csoportosan érkező látogatójuk is van az óvodásoktól kezdve egészen a nyugdíjas korosztályig. Népszerűek a csapatépítő tréningek, munkahelyi, baráti találkozóik, az óvodai és iskolai foglalkozások, akik részére a lovagláson kívül íjászat, patkódobás és egyéb népi játékokból állítanak össze akadályversenyeket.

A lovastanyán vendég lovaknak is van kikötőhely. 50 fő részére étkezési lehetőség, 8 fő részére lovasszállás biztosított. A klub tagjai részt vesznek a városi, megyei és országos lovastársadalom munkájában és tevékenységükkel próbálják azt előremozdítani.

Segítő partnerei a „Kötél” Kaposvári Önkéntes Tűzoltó és Életmentő Egyesületnek, akikkel több eltűnt személy kutatásában is részt vettek már lovaikkal.

Állatvédelmi tevékenységünk során pedig sok kis állatott mentettek már meg.

4.15 Meseszálló

A hajdani plébánia családi vállalkozásként Meseszállóként működik immár 14 éve. Az évek során sok változás történt. A szálló elsősorban családokat fogad, az egészen kis gyerekektől kezdve a nagyobb gyerekekkel érkezők alkotják a fő vendégkört. A Meseszálló különlegessége, hogy mind a nyolc szoba más-más mesejelenettel díszített. A szálló egész felszereltsége bababarát, van egy külön baba-játszószoba is.

A szállás mellett étkezési lehetőséget is kínálnak vendégeiknek. A megváltozott gazdasági viszonyokra való tekintettek nyitottak az óvodák, iskolák és egyéb látogatók felé is. Ezért kezdték el a szállót fejleszteni, elsősorban a játszóteret és egy kis élményfarmot hoztak létre különféle állatokkal (pl. póniló, mosómedve, ormányos medve, baromfiak, stb.). Lehetőséget kínálnak pónikocsikázásra, -

lovaglásra, valamint traktoros túrákon való részvételre is. Az állatok simogatása mellett azok gondozását is megismerhetik a vendégek.

A vendégek által nagyon kedvelt attrakciójuk a Szarvasfarmmal közösen szervezett Mikulás-program. Erre a programra az ország minden részéről érkeznek csoportok. Húsvétkor is számos, az ünnephez kapcsolódó programokkal várják a vendégeket.

Fotó: www.meseszallo.hu

A szállóban az eltöltött időt az udvarban megtalálható egyéb lehetőség is kellemessé tesz: a játszótér, a kis tavacska, a kemence, a borospince és a szalonnasütőt. A kert végéből pedig egy turistaút indul a simonfai kecskefarmra, ahol a kecskesajt-készítés fortélyaival is megismerkedhetnek a vendégek.

Fotó: www.meseszallo.hu

4.16 Öko-völgy Alapítvány

Az Öko-völgy Alapítvány az Alkalmazott Fenntarthatóságért nevű civil szervezetet 2008-ban hozták létre, melynek tevékenységeit összefoglaló néven Öko-völgy Programnak nevezik. Az alapítvány célja, hogy egy működő mintán, gyakorlati-személyes példán keresztül mutassa be a társadalom széles rétegeinek, hogy miképpen érhető el kiváló életminőség környezeti-, gazdasági- és társadalmi szempontból egyaránt fenntartható módon. A globális krízisek, mint például a klímaváltozás, a környezetszennyezés vagy az élelmiszerválság kérdései csak életmódváltással oldhatók meg. Ehhez kívánnak olyan tapasztalatokat átadni, amelyek egy közösségben már beváltak.

A somogyvámosi ökofalunak jelentősek a környezet- és természetvédelmi, tájgazdálkodási eredményei, úgy mint a biogazdálkodás, az ökológiai állattartás, a mezővédő erdősávok telepítése, a mozaikos tájszerkezet létrehozása, a természetes élőhelyek védelme, a nádgyökérzónás szennyvíztisztítás, a botanikus kert létesítése, a megújuló energiaforrások használata, az ökrök igénybe vétele az igavonásban, a lakto-vegetáriánus életmód és a működő faluközösség.

Fotó: www.krisnavolgy.hu

Kutatási projektjeik mellett fontos céljuk az eredmények, tapasztalatok átadása, oktatása, a fenntartható életmód népszerűsítése, a módszerek bemutatása a nagyközönségnek. Az Öko-völgy Programban számos felsőoktatási- és kutatási intézmény, civil szervezet, cég, szellemi műhely és magánszemély vesz részt. Együttműködési szerződéseket írtak alá számos egyetemmel és főiskolával, melynek része a szakdolgozók fogadása, a szakmai gyakorlati idő eltöltésének lehetővé tétele a biogazdaságban, előadások, tartása a felsőoktatási intézményekben, és hallgatók képzése Krisna-völgy területén.

A környezettudatos életmódról összegyűlt tapasztalatok továbbadását kiemelten fontosnak tartják. Fenntarthatósági témájú konferenciákat szerveznek, belföldön és külföldön egyaránt előadásokat tartanak, tanfolyamokat és nyílt napokat szerveznek, levelező listát és honlapot is működtetnek. Kiadványaikkal is segítik a fenntartható életmód népszerűsítését. Rendszeresen megjelennek országos médiumokban. A somogyvámosi ökofaluban pedig lehetőséget biztosítanak önkéntesek fogadására, akik közvetlenül, a mindennapi gyakorlatban sajátíthatják el a biokertészet és az ökologikus állattartás fortélyait.

4.17 Petesmalmi Vidrapark

Magyarország, közelebbről Belső–Somogy európai „vidra-nagyhatalom”. A Balaton és a Dráva közt húzódó ökológiai hálózat erdei tavas területeinek láncolata igazi „Vidra-Paradicsom”. Védelmet, búvóhelyet, élelmet talál itt ez a Nyugat-Európából már csaknem teljesen eltűnt menyétféle ragadozó.

Petesmalom Mike és a lábodi útelágazó között, félúton, az erdei úton egy 10 perc utazás után található a Patikus tó mellett.

E tórendszerek jelentős részét természetvédelmi céllal vásárolta meg 1992-ben a Somogy Természetvédelmi Szervezet. A cél a természeti értékek megőrzése, és bemutatása volt. Ennek érdekében dolgozta ki a Szervezet az ökológiai célokat szolgáló területkezelési módszert, az itt folyó extenzív halászatot. Ez a vidra mellett a többi vízhez kötődő faj élőhely és táplálékbázisát is biztosítja. A Vidrapark 1998-ban kezdte meg a területen a működését.

Fotó: Molnár Eszter

Célja, hogy a környező településeken élő embereknek, valamint a távolabbi vidékekről érkezőknek bemutassák a természetet és a 3 fokozottan védett állatfajt: a réti sast, a fekete gólyát és a vidrát. A vendégek részére röviden ismertetik a Vidrapark működését, a vidrák és az egyéb állatfajok életéről is előadást tartanak. A látogatóközpont és a tanösvény mellett sok más érdekesség is van. A látogató a tanösvényen egy szóbeli tájékoztatást követően indul el, hogy felfedezze a természet értékeit, ahol az út során útmutató táblák segítik a tájékozódást. A terepen a magaslesekből lehetőség nyílik a táj és az állatvilág megfigyelésére. A tanösvény több órás kikapcsolódási lehetőséget nyújt mind az egyénileg, mind a csoportosan kilátogatók részére.

A parkba az év folyamán számos látogató ellátogat. Az iskolák és óvodák egyik kedvelt kirándulóhelye. A Geocaching csoport is előszeretettel látogatja a parkot, mint gyakorlott természetbarátok. Mellettük megjelenik a mai modern világ egy újabb célcsoportja a profi és amatőr természetfotósok köre.

Az itt szerzett élmények, tapasztalatok, ismeretek rendkívül fontosak a természeti környezet iránt érzett felelősség kialakításában, megerősítésében – minden korosztály számára. A parknak számos fejlesztési elképzelése van a jövőt illetően.

4.18 Szabadtéri Néprajzi Múzeum

A múzeum a Somogy megyei Múzeum tagintézménye. A gyűjtemény bemutatásának célja a somogyi faépítkezés legszebb, napjainkig fennmaradt emlékeinek megmentése, az objektumok szabadtéri néprajzi gyűjteménybe történő áttelepítésével. A múzeum 1980-ban nyerte el az Európa Nostra-díjat.

A Skanzen 1978. októberében nyitotta meg kapuit egy portával, majd megépült a többi is az évek során. Mintha igazi falu lenne: a fatornácos, füstöskonyhás házak mellett találjuk a bognárműhely, a pálinkafőző, a présház és az istállók faépítményeit. Eredetileg hat portát terveztek, de ez építésügyi okok miatt nem valósult meg. Így jelenleg öt porta áll az egy utcából álló, múltidéző épületsoron. A lakóházakon, és a hozzájuk tartozó gazdasági épületeken kívül három pince és présház is látható. A gyűjtemény az országban egyedülállóan ma is működő faluban jött létre helyi kezdeményezésre.

Fotó: Molnár Eszter

2002-ben épült a gépszín, mely az uradalmi nagybirtokok gépeit, erőgépeket, mezőgazdasági gépeket mutatja be.

Legújabb építés a 2008-ban épült temető, amely még befejezésre vár.

A múzeumban a belső-somogyi és zselici faházas, talpas lakóházakon kívül a régi falusi életet is megismertetik a kiállított használati eszközök. A falumúzeum a református templom köré épült, amely 225 éves és még mai is használják a hívek. Az 1785-ben épült népi barokk stílusú templom festett kazettás mennyezetével a környéken egyedülálló.

A múzeum területén gyakran rendeznek hagyományőrző, kézműves foglalkozásokat. A fogadóépületben – ahol a szatócsbolt is található – kézművesek munkái tekinthetők és vásárolhatók meg.

A Múzeumot az ország minden területéről látogatják elsősorban szervezett formában, melyek közül jelentősek a nyugdíjas és az iskolai csoportok.

4.19 Szántódpuszta Idegenforgalmi és Kulturális Központ

Szántódpuszta több mint 1000 éves település, királyi birtok volt. 1055-től Szántódpusztát I. András adta ajándékba a tihanyi bencéseknek. A történelem során sok tulajdonosa volt a pusztának. 1975-től állami tulajdon lett, a Siótour kezelésébe került, és megkezdődött a rekonstrukciója, idegenforgalmi és kulturális központ lett. 2004-től a keszthelyi Helikon Kastély kezelésébe került. 1986-ban építészeti nívódíjat kapott, melyet 1994-ben Európa Nostra díj követett.

Fotó: Molnár Eszter

Az országban egyedülálló, gazdasági majorság képe tárul a látogató elé. Uradalmi majorság volt, cselédlakások, gazdatiszti, erdő-mérnöki lakások voltak megtalálhatók a területen. Szinte egyedülálló, hogy az idők folyamán megmaradt és együtt van itt egy magtár, egy lóistálló, egy juhhodály, egy kutya kennel, amely a régmúlt gazdálkodását mutatja be.

Fotó: Molnár Eszter

A központ 15 apartmannal 66 férőhelyet biztosít a vendégek számára, mely pihenésre szolgál. Az épületek többi részében kiállítások találhatóak, melyben a vendégek a múlt életével (pl: helytörténeti, mezőgazdasági, rév és endrédi csipkeverés története kiállítás). tudnak megismerkedni a képekkel és tárgyakkal berendezett kiállítások megtekintése alkalmával.

Fotó: Molnár Eszter

4.20 Zamárdi Kalandpark

A Kalandpark 2009 júliusában nyitotta meg kapuit, melyet pár éves előkészületi munkák előztek meg. A Zamárdi Kalandpark az autópályától és a vasútállomástól mintegy száz méterre, egy gyönyörű, 35 000 m^2-es ligetben található, és szinte végtelen lehetőségeket tartogat a szabadidő aktív eltöltésére. Jelenleg 6 pálya várja a vendégeket.

Az ősfák közt kifeszített köteleken létrehozott változatos akadályok és a mintegy másfél kilométernyi csúszópálya sportosan izgalmas szórakozást kínál gyerekeknek és felnőtteknek egyaránt.

Minden korosztály megtalálja a neki való pályaszakaszt már 3 éves kortól. Számos vállalati csoport is ellátogat a parkba elsősorban csapatépítési céllal. Mellettük jelentős a családdal, illetve szervezett csoporttal (pl: iskola) érkező látogatók aránya is.

A legnépszerűbb a négy csúszópálya, amelyen a repülni vágyók átszáguldhatnak a „Kisbalaton”, egy csodaszép mesterséges tó fölött.

A 130 cm alattiaknak három gyerekpálya, a nagyobbaknak (150 cm-ig) három juniorpálya, a felnőtteknek pedig hat nagypálya áll a rendelkezésére. A biztonságos szórakozásról képzett animátorok gondoskodnak, hiszen minden résztvevő védőfelszerelést valamint rövid "kiképzést" kap.

Fotó: www.zamardikalandpark.hu

Egyéb szolgáltatásként a kalandpark dísztaván igénybe vehető vízi dodzsem nagy kaliberű vízipisztollyal felszerelve és airball – mellyel a vizen járás kipróbálható – nyújt felejthetetlen élményt a vendégek számára. Éjszakai mászásra is van lehetőség, melyet egy éjjel kivilágított pálya tesz lehetővé.

Aki pedig már minden akadályt kipipált, annak is ezer lehetősége marad: kemencében sült pizzával pótolhatja az elégetett kalóriákat, melyet a 60 fő befogadására alkalmas Pizzériában tehet meg. De akár fényképezkedhet Zamar, a kalandpark kabalaszörnye társaságában is. Az emlékbázis segítségével pedig a vendégek egy rejtett kamera által készített fotóikat különféle emléktárgyakon hazavihetik.

Fotó: www.zamardikalandpark.hu

4.21 Zsendice Sajtudvar

Kovács Endre 1970 óta foglalkozik tejjel és tejtermékekkel, 16 év óta csak a kecskékkel gazdálkodik. 2001 óta él és dolgozik Simonfán. Jelenleg 60 fős anyaállománnyal, egy sajtfeldolgozóval és állatsimogatóval rendelkezik. Gazdálkodásának kettős célja van: egyrészt megélhetési cél, másrészt a faluba kívánja visszahozni a kecsketartást.

A simonfai kecskefarm 9 éve fogadja a Zselic szívében a sajtkedvelőket, és állítja elő a legváltozatosabb, csak erre a tájra jellemző sajtokat. A gyógynövényekben dús legelőn, és az azon csörgedező kristálytiszta patak vizén nevelkedett kecskenyáj tejéből készült utánozhatatlan minőségű sajtok évek óta vonzzák főként azokat a sajtimádókat, akik szakítottak a trappista monotonitásával, és valami új, valami természetes és különleges ízvilág után áhítoznak.

Fotó: Molnár Eszter

Egész évben kaphatóak a natúr, a füstölt és a különböző természetes fűszerekkel ízesített sajtok. A fantázia a sajtgyártás területén nem ismer határokat. A tulajdonos a sajtokat a Sajtudvarában kínálja, valamint vásárokra, kiállításokra viszi termékeit.

A sajtok közül a teljesség igénye nélkül csak néhányat felsorolva: megtalálható a Sajtudvarban a kapros, a fokhagymás, a kapros-fokhagymás, gesztenyés, a vörösboros, paprikás, snidlinges, medvehagymás, köményes, áfonyás és diós sajtok. A sajtok nem hőkezelt tejből, tartósítószer és adalékanyag hozzáadása nélkül készülnek.

A kecskefarm célja nem csupán a sajtot előállítani és értékesíteni, hanem egy rövid időutazásra csalogatni a látogatókat. A farmon a sajtvásárlás és kóstolás mellett lehetőség van betekintést nyerni a sajt előállításának menetébe a kecskétől az asztalig.

Legfontosabb célcsoportja a családok, számukra kíván olyan programokat nyújtani, mely során a család együtt van egy egészséges, természetes körrnyezetben.

Fotó: Molnár Eszter

5. A kutatás tapasztalatai

A kutatás tapasztalatait két nagyobb témakör szerint oszthatjuk fel. Egyrészt a mélyinterjúk során, másrészt a műhelymunkán (workshop) szerzett tapasztalatok alapján lehet megállapításokat megfogalmazni.

Nézzük először a **mélyinterjúk legfontosabb következtetéseit**.

A kutatás során számos kérdéskört megvizsgáltunk, egyértelmű megállapítást három témakör kapcsán lehet tenni a válaszok alapján. Ez a három témakör:

- az együttműködések,
- az adott „élménygazdaság” működtetéséhez való hozzáállás és
- az élménygazdaság fogalmával való kapcsolat.

A többi kérdésre adott válasz igen jelentős eltéréseket is mutathatott a különböző méret, gazdálkodási forma és eltérő tevékenységi kör miatt. Vizsgáljuk meg egyenként ezt a három területet.

5.1 Együttműködések

A válaszadók döntő többsége az együttműködések hiányáról panaszkodott. Nevezetesen arról, hogy nem vagy elégtelenül működik a kooperáció az adott térség szereplői körében. Az együttműködés alatt elsősorban az értékesítési összefogásokat értették, amely történhetett a helyi szereplők között, vagy az élménygazdaságok és Tourinform irodák között. Nehezményezték, hogy nincs egy koordináló személy, vagy szervezet, aki felvállalná, hogy összefogja a szereplőket, segítené egységes fellépésüket.

A turisztikai desztináció menedzsment (röviden TDM) szervezetről nagyon kevesen hallottak, a megyében – a megkérdezettek közül[6] – egyedül a kaposvári térségben vesznek benne részt páran, de tekintettel arra, hogy a szervezet nemrégen alakult, a működésével kapcsolatos tapasztalatokról még nem tudtak a megkérdezettek beszámolni. A turisztikai desztináció menedzsment szervezetek (UNWTO, 1979) elsődleges szerepe a turisztikai non-profit és a magánszereplők között együttműködés, koordináció megteremtése. A szervezet (Faragó, 2006) olyan, gyakran közpénzből fenntartott cég vagy más működési formájú szervezet, amelynek legfőbb célja, hogy növelje az adott terület turizmusát, így turisztikai bevételeit, illetve, hogy megerősítse a terület imázsát. Jellemzően versenysemleges módon mutatja be egy adott ország/terület turisztikai kínálatát közvetlenül a külföldi és a belföldi turisták, valamint a turisztikai szakma felé.

[6] TDM szervezet több is van Somogy megyében (Balatonboglári, Balatonföldvári, Balatonmáriafürdő-Balatonkeresztúr, Dráva menti, Nagyatádi Önkormányzat, Siófoki Önkormányzat, Zamárdi Önkormányzat Helyi TDM Szervezet)

Két térség jelentett kivételt, ahol működő partnerségről tudtak beszámolni a szereplők, és ez a Zselic, valamint a Balaton-part.

A Zselic esetében azt tapasztaltuk, hogy azért jöhettek létre együttműködések, mert volt egy jelentős szervező erő, a Katica tanya, illetve annak vezetője, aki felismerte a közös értékesítésben rejlő lehetőségeket és koordinálta annak megszervezését. Ennek kapcsán a zselici „élménygazdaságok" ajánlották egymást a náluk megforduló vendégeknek, bevették egymást ajánlati csomagjaikba, közös internetes portálon is megjelennek. A közös portál a www.gyeregyalog.hu egy olyan non-profit szerveződés, amely egy adott témakörben (Aktív Szabadidő és Környezeti Nevelés Dél-Dunántúli Összefogás) a szolgáltatókat bemutató adatbázison, térképeken és egyéb kiadványokon keresztül népszerűsíti a Dél-dunántúli régiót. Ennek a kezdeményezésnek a célja a Dél-dunántúli régióban tevékenykedő, a természet értékeit, a környezettudatos magatartást népszerűsítő, az iskolán kívüli környezeti nevelésben, erdei iskoláztatásban jártas, ezen téma iránt érdeklődő és a fenntartható környezeti fejlődést aktívan elősegítő egyének, szervezetek és szolgáltatók - profit orientált és civil szervezetek egyaránt - egységes fellépésének elősegítése. Így nyilvánvalóan csak azon szervezetek jelennek meg a honlapon, akit érintettek a témakörben. Sajnos azonban ez az együttműködés sem érinti az összes helyi szereplőt, csak azokat, akik nem versenytársai a koordináló szervezetnek, illetve illeszkednek tevékenységi körükben az említett szervező egység tevékenységeihez.

A másik említett terület a Balaton-part, ahol kiemelkedően jó partnerségről számoltak be a megkérdezettek, elsősorban a szállásadók és az élményt kínáló szolgáltatók között zajlik egymás ajánlása. Ennek oka abban kereshető, hogy az ott működő vállalkozások felismerték, hogy mindenkinek közös érdeke és nem ellenérdeke az együttműködés, melynek számos formája létezik. Fontos kiemelni, hogy eltérően a megye többi részétől itt más a szemlélet, mivel tudják, hogy a turizmusból tudnak csak megélni, ahhoz pedig össze kell fogniuk – hangzott el többször is a megkérdezettek körében.

Mindkét térség esetében megemlítendő, hogy már a korábbi időszakban is voltak ezeken a területeken együttműködések, melyek mindig alulról szerveződtek, a szereplők keresték egymást és így alakultak ki, vagyis nem valamilyen külső szervező egység tényekedése alapján jöttek létre.

A Zselic esetében ez a Zselici Élményporták néven működő kezdeményezés volt, melyet a Zselici Helyi Vidékfejlesztési Munkacsoport "Fiatalokkal a Zselicért" című Helyi Vidékfejlesztési Programjában dolgozott ki az AVOP LEADER program keretében 2004-ben.

A Balaton-parton pedig a turizmus hozta össze a szereplőket a korábbi időszakokban is.

Ez alapján kijelenthető, hogy ezek az együttműködések ott működnek jól, ahol a helyi szereplők maguktól látták be ennek szükségességét és nem várták el, hogy valamilyen felettük álló, vagy tőlük független szervezet tegye meg ez ügyben a megfelelő lépéseket, illetve azon a területeken létezik partnerség, ahol korábban is voltak ennek hagyományai. Ez a gondolatmenet már átvezet minket a következő témakörbe, ami a hozzáállást jelenti.

5.2 Hozzáállás

A hozzáállás tekintetében is kétféle markáns vonal figyelhető meg a szereplők között. A megkérdezettek egy kisebb csoportja egyedül szervezi értékesítését, működését, nem keres partnert, mindent maga szervez, nem várja, hogy majd valamilyen tőle független, külső szervezet segíti tevékenységét vagy összefogja a helyi szereplőket és ezen a hozzáállásán nem is kíván változtatni.

A másik, lényegesen nagyobb csoport viszont arra vár, az hogy majd központilag valaki segíti a működését, esetleg összefogást, partnerséget szervez adott térségi egységen belül és neki csak részt kell ebben vennie, de szervezési, koordinálási munkák nem terhelik. Tény, hogy ez már idejétmúlt elképzelés. Manapság, ha valaki részt szeretne venni bármilyen (pl. közös marketingtevékenység) együttműködésben, annak magának kell megkeresnie a partnereket, a lehetőségeket.

5.3 Élménygazdaság fogalma

E témakör kapcsán a következőket vizsgáltuk:

- ismerik-e a szereplők az élménygazdaság fogalmát,
- mit jelent számukra ez a definíció,
- fontosnak tartják-e azt, hogy szervezetük megítélésekor felmerüljön a vevőkörben, a szolgáltatást igénybevevőkben, hogy az adott szervezet számukra élményt kínál.

Egyöntetűen elmondható, hogy a megkérdezettek közül korábban egyikük sem találkozott még az élménygazdaság fogalmával (kivéve azokat, akik részt vettek a műhelymunkán), de volt elképzelésük arról, hogy mit kell érteni alatta. Mivel azonban a szókapcsolatban szerepel a gazdaság kifejezés is, így elsőre minden megkérdezett a gazdaságra asszociált. Véleményük szerint egy működő gazdaság lehet alapja az élménygazdaságnak, vagyis csak abban az esetben használható a kifejezés, ha adott egységnél tényleges árutermelés, gazdálkodás folyik.

Amikor felhívtuk figyelmüket arra, hogy tágabb értelemben is lehet ezt a szót használni, akkor úgy ítélték meg, hogy nem ez a megfelelő szó, jobb lenne az élménypont, élményszíntér, vagy élményporta. Utóbbi kifejezés a zselici térségben merült fel, ahol korábban már működött egy kezdeményezés „zselici élményporták” néven. Természetesen nehéz egységes definíciót találni a különböző tevékenységek miatt (rendezvényektől kezdve szállásadáson át a termékkínálatig sok minden előfordult).

Mindannyian fontosnak ítélték, hogy a vendégkör tisztában legyen azzal, hogy élményekkel meggazdagodva hagyják el egységüket. Mivel többükben ez idáig nem tudatosult az, hogy ezt külön hangsúlyozni kellene, így az interjú során fogalmazódott meg

bennük, hogy a jövőben nagyobb figyelmet kell fordítaniuk arra, hogy felhívják vendégeik figyelmét az élménynyújtás és élményszerzés tényére.

Az élmények minősége kapcsán a válaszadók döntő többségének megítélése szerint a vendégkör főképpen az aktív élményeket részesíti előnyben, mégpedig az olyan élményeket, ahol saját maguk is részt vehetnek valamilyen alkotó tevékenységben.

A szóban forgó három, viszonylag egységes válaszokat produkáló témakörön túl említést érdemel még további pár megállapítás.

Jó néhány megkérdezett szervezetnél elhangzott a fejlesztések fontossága, amit a fokozatos építkezés elvén tudnak csak megvalósítani, tekintettel a megtérülésre.

Ide kapcsolódik a pályázati források igénybevételének kérdése is. A többség nem felelt meg a pályázati követelményeknek, vagy ami még gyakoribb volt, hogy nem tudták a szükséges önerőt biztosítani, ezért nem vettek igénybe támogatásokat. Ugyanakkor egy – viszonylag szűkebb – rétegük azzal is tisztában van, hogy milyen lényeges a folyamatos megújulás, ennek érdekében legalább éves szinten fel kell tudni mutatni valami újat, új kínálatot, vagy új szolgáltatást a vendégkör számára.

A helyi munkaerő használatával kapcsolatban – egy hely kivételével – egyetértettek a megkérdezettek, hogy nem tudják alkalmazni a helyieket, vagy a szakmai ismeret hiánya, vagy a munkavégzés színvonalának gyengülése miatt.

Szinte egyetlen megkérdezett interjúalany sem figyeli vetélytársait, vagy mert egyedülálló, amit kínál és nincs versenytársa, vagy mert a többieket nem tekinti annak.

5.4 A műhelymunka tapasztalatai

Mint korábban említésre került, a műhelymunka egyik leglényegesebb eleme volt az élménygazdaságok élménytartományok szerinti besorolása, amire minden szereplő vállalkozott és önállóan végezte el. Miután saját gazdaságának kínálatát elhelyezte a szakirodalomban található négy kategória (Szórakozás, Tanulás, Alakítás, Gyönyörködés) valamelyikébe, bemutatta azt a többieknek, majd a szereplők a facilitátor segítségével közösen tárták fel a további lehetséges megoldásokat. A közös munka során számos új ötlet, elképzelés, lehetőség merült fel, ami az adott szervezet képviselőjének korábban nem jutott eszébe.

Ezt a tevékenységet a szereplők igen hasznosnak ítélték meg és kifejezték igényüket, hogy a jövőben is szívesen részt vennének hasonló munkában. Hasznos volt abban a tekintetben, hogy ez idáig nem ültek le ilyen, meghatározott szempontrendszer szerint áttekinteni és kategorizálni tevékenységüket, a műhelymunka során viszont megtették ezt.

Hasznos volt másrészt abból a szempontból is, hogy a többiek segítségével, akik kívülállóként tekintettek az adott szervezetre, nagyon sok új elképzelés került napvilágra.

A résztvevők körében lefolytatott elégedettségi kérdőív segítségével mértük fel, hogy mennyire tartották használhatónak a műhelymunka tapasztalatait, illetve milyen kezdeményezésekre lenne szükségük a jövőben.

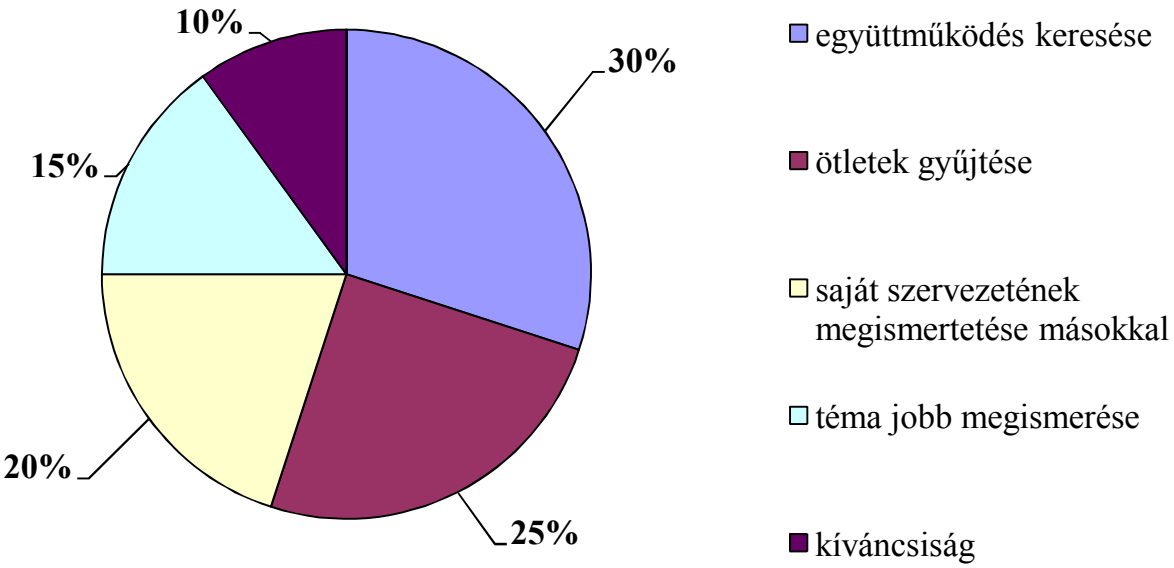
Az élménygazdaságok élménytartományok szerinti besorolásán túl sikeresnek és eredményesnek tekinthető még a műhelymunka abból a szempontból is – a résztvevők megítélése szerint –, hogy találkozhattak és megismerhették egymást a lokális szereplők. Ennek hozadéka már a workshop napján is kirajzolódott, amikor számos – későbbi közös munkát megalapozó – beszélgetés kezdődött el.

A résztvevők 100 %-a jelentette ki, hogy fel tudja használni saját szervezetében a műhelymunkán elhangzottakat, lát együttműködési lehetőségeket a többi szereplővel a következő területeken:

- tanulmányutak szervezése,
- kapcsolattartás,
- egymás ajánlása,
- tapasztalatcsere,
- közös programok, fejlesztések kidolgozása és hirdetése.

Ezeket a megállapításokat a mélyinterjúk tapasztalatai is megerősítették.

Arra a kérdésre, hogy milyen céllal érkezett a megkérdezett a műhelymunkára (3. ábra) elmondható, hogy elsősorban együttműködési lehetőségek keresése, ötletgyűjtés és a saját egységének bemutatása ösztönözte a részvételre a megjelenteket.

3. ábra: Műhelymunka látogatásának célja
Forrás: saját kutatás

A megkérdezettek kétharmada esetében ez a cél teljes mértékben, egyharmaduk esetében részben valósult meg.

Véleményük szerint, amennyiben a jövőben is szerveznénk ilyen típusú workshopot, úgy bővíteni kellene a résztvevők körét és más típusú csoportokat is meg kellene hívni. A rendezvény időtartamának tekintetében egyötödük úgy ítélte meg, hogy több alkalommal, rövidebb időintervallumú rendezvényre lenne szükség, a többség (négyötödük) azonban megfelelőnek ítélte meg a rendezvény időtartamát.

A válaszolók több mint fele elégedett volt az előadásokkal, egyötödük még gyakorlatiasabbá tenné, egyötödük pedig még több információt igényelne.

Abban mindenki egyetértett, hogy részt venne a jövőben is ilyen típusú találkozón. Mivel a mélyinterjúk során is felmerült a műhelymunka témaköre az összes megkérdezett esetében, így azok is kifejezték részvételi szándékukat egy majdani workshop munkára, akik az elsőn nem tudtak részt venni.

A kutatás tapasztalatai alapján feltétlenül szükségesnek érezzük – egyetértve a megkérdezettekkel - a további hatékony működésük segítése érdekében a megkezdett munka folytatását. A folyamatos kapcsolattartás legmegfelelőbb módszere egy tematikus műhelymunka-sorozat lehetne, amely során különböző témakörök (pl. közös marketing, pályázatok, stb.) mentén folytathatnák a szereplők az együttgondolkodást. Szakértők bevonásával segíthető az egyes szereplők régi szemléletének modernizálása. A műhelymunkák során a fentiek mellett lehetőség lenne tanulmányutak szervezésére, tapasztalatcserére, közös programok, fejlesztések kidolgozására és hirdetésére is.

6. Összefoglalás

Mind a műhelymunka, mind a mélyinterjú során azt tapasztaltuk, hogy a helyi szereplők körében nagy igény mutatkozik a hasonló rendezvényekre, eseményekre, megkeresésekre, melynek során lehetőségük nyílik arra, hogy megvitassák egységük működésének legfontosabb problémáit, gondjait a hasonló cipőben járó többi érintettel, valamint kapcsolódó szakemberekkel.

Nemcsak arra voltak nyitottak a résztvevők, hogy a nehézségekről beszélgessenek, megoldásokat tárjanak fel, hanem arra is nagyon szívesen vállalkoztak, hogy átadják a jó gyakorlatokat, pozitív tapasztalataikat. A műhelymunka során még ennél is továbbléptek, hiszen a keresztmódszeres elemzés során mindenki mindenkivel közösen gondolkodott és világított rá, az éppen aktuális, elemzett gazdaság új szempontból történő megközelítésére, új innovatív ötletekkel gazdagítva az elemzett gazdaság, egység vezetőjét. Ennek végeredményeként másképp néztek saját egységükre, másfajta megközelítésben, eltérően a mindennapitól, a megszokottól – a többiek gondolatainak hatására.

Az élménygazdaság fogalma hazánkban még nem elterjedt, ezért a fogalom középpontba állítása is újszerű volt, hiszen a szereplők döntő többsége nem találkozott még vele. Örömünkre szolgált, hogy felismerték ennek fontosságát. Többükben ez idáig nem tudatosult az, hogy a vendégeik, vevőik számára ezt külön hangsúlyozni kellene. A kutatás során fogalmazódott meg bennük, hogy a jövőben nagyobb figyelmet kell fordítniuk arra, hogy felhívják vendégeik figyelmét az élménynyújtás és élményszerzés tényére.

Köszönhetően a kutatás során szerzett új ismereteknek is, a lokális stakeholderek a jövőben is nyitottak lennének a közös munkára az élménygazdaság vezérvonal mentén, nemcsak egymással, hanem a témában dolgozó szakemberekkel is.

7. Irodalomjegyzék

1. Faragó H. (2006): Desztinációs marketing. TDM tanfolyam. Gyenesdiás.
2. FVM Vidékfejlesztési Főosztály (2004): Leader+. LEADER Hírlevél. 1. 2004. szeptember 20. http://www.fvm.hu/doc/upload/200412/leader2004.pdf
3. Interreg IIIC VinTour projekt (2006): Az Európai Borutak Közös Minősítési Rendszere http://www.qualicities.baranya.hu/doc/europai_borutak_kozos_minositesi_rendszere.pdf
4. Kovács D. (2008): A vidéki élménygazdaság felé. Vidék Hangja Magazin. Gödöllői Innovációs Központ Kft. http://www.mnvh.hu/ptPortal/index.php?
5. Kovács D. (2010): Az élménygazdaságig és tovább? Előadás. Magyarország-Horvátország IPA Határmenti Együttműködési Program 2007-2013 UNIREG IMPULSE projekt. Élménygazdaság műhelymunka. Kaposvári Egyetem. Kaposvár, 2010. május 12.
6. Lehota J. (szerk.) (2001): Marketingkutatás az agrárgazdaságban. Mezőgazda Kiadó, Budapest.
7. Michalkó G. – Rácz T. (2005): Kultúra és regionális fejlődés: A turizmus és az egyetemek szerepe a vidéki városokban In: A magyar városok kulturális gazdasága, Magyarország az ezredfordulón Stratégiai tanulmányok a Magyar Tudományos Akadémián műhelytanulmányok. MTA Társadalomkutató Központ.
   Elektronikus megjelenítés (2008): http://www.sulinet.hu/oroksegtar/data/ipar_es_gazdasagtortenet/A_magyar_varosok_kulturalis_gazgasaga/pages/007_michalko_gabor.html
8. Öko-völgy Alapítvány (2009): Öko-völgy magazin. Magyarországi Krisna-tudatú Hívők Közössége. Somogyvámos.
9. Öko-völgy Alapítvány(2009): Öko-völgy program a fenntarthatóságért. Öko-völgy Alapítvány a Fenntarthatóságért. Somogyvámos.
10. Pine, J. – Gilmore, J. H. (1999): The Experience Economy, Harvard Business School Press, Boston.

Mélyinterjúk alanyai:

1. Baumann Zoltán 2010. 06. 21. European Golf and Country Club (Hencse)
2. Császár Bíró János 2010. 06. 30. Királyi Szakácsok Nyomdokán Hagyományőrző Egyesület (Kaposvár)
3. Gyenesei István és Kis Kinga 2010. 06. 18. Hertelendy Kastély (Kutas)
4. Handó János 2010. 06. 10. Katica tanya Aktív Pihenés Központ (Patca)
5. Imrő Judit 2010. 06. 18. Szabadtéri Néprajzi Múzeum (Szenna)
6. Klenovics Anikó 2010. 06. 03. Hotel Kardosfa Ökoturisztikai és Konferenciaközpont (Kardosfa)
7. Komlós Attila 2010. 06. 21. Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóság (Pécs)
8. Kornyik Csaba 2010. 06. 18. Repülőtér (Kaposújlak)
9. Kovács Endre 2010. 06. 08. Zsendice Sajtudvar (Simonfa)
10. Kovács Szilvia 2010. 06. 17. Szántódpuszta Idegenforgalmi és Kulturális Központ (Szántódpuszta)
11. Kun András 2010. 06. 22. Öko-völgy Alapítvány, valamint Krisna-völgy Indiai Kulturális Központ és Biofarm (Somogyvámos)
12. Layer Enikő 2010. 06. 22. Zamárdi Kalandpark (Zamárdi)
13. Meisterics László 2010. 06. 22. Meistro Lovasklub (Kaposvár)
14. Molnár Gézáné 2010. 06. 21. Meseszálló (Bőszénfa)
15. Nagy Tibor és Balogh Márta 2010. 06. 09. Petesmalmi Vidrapark (Lábod)
16. Oprisné Fodor Anikó és Gálné Farkas Eleonóra 2010. 06. 17. Somogy Kertje Üdülőfalu Absorb Kft. (Bonnyapuszta)
17. Perjési Sándor 2010. 06. 30. Galerius Élményfürdő és Wellness Központ (Siófok)
18. Pozsár Sándor és Geiger Lívia 2010. 06. 17. Igali Gyógyfürdő (Igal)
19. Varga Hajnalka 2010. 06. 09. Kaszó Vadászház Üdülő és Sportcentrum (Kaszó)
20. Vígh Zsófia 2010. 06. 03. Kaposvári Egyetem Egészségügyi Centrum Vadgazdálkodási Tájközpont (Bőszénfa)

Internet címek:

1. www.aeroclub-kaposujlak.hu
2. www.ddnp.hu
3. www.europeanlakes.com
4. www.golfhungary.hu
5. www.galerius-furdo.hu
6. www.hencse.hu
7. www.hotel-hertelendy.hu
8. www.hotelkardosfa.hu
9. www.igal.hu
10. www.itthon.hu/kaszo-vadaszhaz-udulo
11. www.kalandpark.hu
12. www.kardosfa.hu
13. www.katicatanya.hu
14. www.kiralyiszakacsok.hu
15. www.krisnavolgy.hu
16. www.labod.hu
17. www.meistro.hu
18. www.meseszallo.hu
19. www.mngsz.com
20. www.okovolgy.hu
21. www.stvsz.hu
22. www.szarvasfarm.hu
23. www.szenna.hu
24. unwto.org
25. www.zamardikalandpark.hu

MELLÉKLETEK

1. melléklet

Program

Magyarország-Horvátország IPA Határmenti Együttműködési Program 2007-2013

UNIREG IMPULSE projekt

Élménygazdaság műhelymunka

Kedves Jelentkező!

Köszöntjük a szervezők nevében! Örülünk érdeklődésének és jelentkezésének és reméljük, hogy a tervezett műhelymunka az Ön és minden résztvevő számára hasznos lesz.
Időpont: 2010. május 12. 9 óra
Helyszín: Kaposvári Egyetem, Gazdaságtudományi Kar
Kaposvár, Guba S. u. 40. Régi Tanügyi épület ÁTK tanácsterem

Program:

8.45-9.00	**Regisztráció**
9.00-9.20	**Bemutatkozás**
9.20-10.00	**Előadás az élménygazdaságról, elméleti közelítések, példák** **Dr. Kovács Dezső, MTA RKK**
10.00-10.15	**Egy konkrét somogyi élménygazdaság bemutatása**
10.15-10-30	**Kérdések- válaszok, csoportok megalakítása**
10.30-10.45	**Kávészünet**
10.45-12.00	**Csoportmunkák**
12.00-13.00	**Ebéd**
13.00-15.00	**Csoportmunka folytatása**
15.00-16.00	**Plenáris ülés, csoportmunkák összefoglalása, megvitatása, következtetések, javaslatok, lehetséges folytatás megbeszélése.**

A csoportmunkában való részvételhez kérjük, szíveskedjék arra készülni, hogy szükség esetén 5 percben be tudja mutatni cége, intézménye legfontosabb tevékenységét, működési területét, kapcsolatát az élménygazdasággal. Aktív részvételére számítva üdvözlik a szervezők!

Hungary-Croatia
IPA Cross-border Co-operation Programme

The Programme is co-financed by the European Union

2. melléklet

Mélyinterjú kérdései

1. Mutassa be röviden tevékenységét (mikor kezdte, milyen céllal, elvárt eredmények, tényleges eredmények, termékek, szolgáltatások, vendégköre, célcsoportja)!
2. Hogyan „értékesíti” termékét, szolgáltatását (marketing, ár, kommunikáció – vizsgálja-e a vendégek igényeit, elégedettségét, értékesítési csatornák, kiépített partnerkör, versenytársak felsorolása, elemzése történik-e)?
3. Sikeresnek ítéli-e tevékenységét (alapítástól jelenig, nyereségesség – veszteségesség meghatározott intervallumban, árbevétel változása)?
4. Milyen fejlesztéseket hajtott végre az elmúlt években, milyen forrásból? Okai?
5. Tevékenysége során együttműködik-e valakivel és ez miben nyilvánul meg (múlt – jelen, típusa, mélysége, formája, hatékonysága – hatástalansága, annak okai, megoldási javaslatok)?
6. Kikkel működne együtt szívesen? Miért? Miben? Mit várna ettől?
7. Sorolja fel, hogy gazdálkodása során milyen jó és rossz tapasztalatokat szerzett!
8. Milyen tényezők nehezítik munkáját, ez miben nyilvánul meg, min változtatna?
9. Milyen megoldásokat javasolna a problémák megoldására?
10. Ha lehetősége lenne, hogyan bővítené tevékenységét? Miért? (vendégek keresték, vagy látta, hallotta valahol, vagy gazdasági okok)
11. Ön szerint mit jelent az élménygazdaság?
12. Mit gondol, hogyan kell működnie egy sikeres élménygazdaságnak?
13. Ön szerint az Ön által/vállalkozás által nyújtott élmények milyen jellegűek (aktívak vagy passzívak)?
14. Hozzájárul-e, hogy az elmondottakat megjelenítsük egy tanulmányban? (névvel – név nélkül)
15. Rendelkezésünkre tud-e bocsájtani reklámanyagokat (filmek, képek, dokumentumok a honlapra)

3. melléklet

Elégedettségi felmérés

Kedves Résztvevő!

Kérjük, hogy segítse további munkánkat azzal, hogy név nélkül, önként kitölti a következő rövid kérdőívet a műhelymunkával kapcsolatosan! Mindenhol csak egy válasz adható!

Segítségét előre is köszönjük!

1. Milyennek értékeli 1-5-ig terjedő skálán a következőket? (1=rossz, 5=nagyon jó)
   a. szervezés 1 2 3 4 5
   b. program 1 2 3 4 5
   c. ellátás 1 2 3 4 5
   d. információ 1 2 3 4 5
   e. egyéb (fejtse ki): 1 2 3 4 5 .....

2. Milyennek ítéli meg 1-5-ig terjedő skálán a következőket az előadó esetében? (1=nem megfelelő, 5=nagyon jó)
   a. személyiségét 1 2 3 4 5
   b. előadói stílusát 1 2 3 4 5
   c. az előadásának érthetőségét 1 2 3 4 5
   d. az előadás újszerűségét 1 2 3 4 5
   e. az előadás hasznosságát 1 2 3 4 5

3. Kérem értékelje 1-5-ig terjedő skálán (1=egyáltalán nem volt, 5=teljes mértékben), hogy az előadás során mennyire volt a kapott információ az Ön számára:
   a. hasznos 1 2 3 4 5
   b. új 1 2 3 4 5

4. Kérem értékelje 1-5-ig terjedő skálán (1=egyáltalán nem volt, 5=teljes mértékben), hogy a csoportmunka során mennyire volt a kapott információ az Ön számára:
   a. hasznos 1 2 3 4 5
   b. új 1 2 3 4 5

5. Fel tudja-e használni saját szervezetében a műhelymunkán elhangzottakat?
   a. igen, teljes részt b. részben c. egyáltalán nem

6. Ön szerint elegendő volt-e a rendelkezésre álló idő a téma megismerésére, megvitatására?
   a. igen, elég volt b. nem, mert kevés volt c. nem, mert sok volt

7. Lát-e ezzel kapcsolatban együttműködési lehetőségeket Ön és a többi szereplő között?
   a. igen b. talán c. nem

8. Milyen jellegű együttműködésre lát lehetőséget?

……

……

……

9. Milyen jellegű együttműködést szeretne megvalósítani?

……

……

……

10. Milyen célból érkezett a rendezvényre?
    a. kíváncsiság
    b. együttműködés keresése
    c. ötletek gyűjtése
    d. téma jobb megismerése
    e. saját szervezetének megismertetése másokkal
    f. továbbképzés
    g. egyéb:……

11. Megvalósult-e az elképzelése, célja?
    a. igen b. részben c. nem

12. Hogyan változtatna a következőkön a jövőben, ha lenne még ilyen típusú rendezvény?
    a. Résztvevők körén
        1. bővíteni
        2. szűkíteni
        3. más csoportokat is hívni
        4. nem változtatnék
        5. egyéb:……
           ……..
           ……..

    b. Rendezvény időtartamán
        1. rövidebb időtartamú
        2. 1 vagy több napos
        3. több alkalommal hosszabbat
        4. több alkalommal rövidebbeket
        5. nem változtatnék
        6. egyéb:……
           ……
           ……....

    c. Előadáson
        1. több információt
        2. kevesebb információt
        3. rövidebb legyen
        4. hosszabb legyen
        5. gyakorlatiasabb legyen
        6. elméletet adjon inkább
        7. nem változtatnék
        8. egyéb:……

13. Részt venne-e még ilyen, vagy hasonló rendezvényen?
    a. igen, részt vennék
    b. talán részt vennék
    c. még nem tudom
    d. biztosan nem, mert: ……

Egyéb észrevétel, javaslat: